

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ

СТАНДАРДИЗАЦИЈА
СТАТИСТИЧКИХ
ЈЕДИНИЦА

2016
67

МЕЖОДНОЛАЗИЈЕ И СТАНДАРДИ

Стандардизација статистичких јединица

Београд, 2016. године

Издавач: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

За издавача: др Миладин Ковачевић, директор

Приликом коришћења података објављених у овој публикацији
обавезно је навођење извора.

Предговор

Уредба Савета Европске економске заједнице о статистичким јединицама за праћење и анализу производног система Заједнице (ЕЕЦ) 696/93 усвојена је, као обавезујућа у целости, ради превазилажења јаза између различитих административних структура земаља Европског статистичког система и потребе за усаглашеном статистичком праксом у смислу стандардних статистичких јединица. Термин статистичка јединица обухвата: предузеће, институционалну јединицу, групу предузећа, локалну јединицу, јединицу врсте делатности (КАУ) и локалну јединицу врсте делатности (ЛКАУ).

Након 20 година од усвајања, Евростатов закључак је да Уредба није у потпуности и на стандардизован начин примењена од стране земаља чланица. С тим у вези, 22. априла 2013. године формирана је радна група (Task Force) са задатком доношења правила хармонизоване примене концепта статистичких јединица (*Operational Rules for statistical units as defined in Council Regulation (EEC) No 696/93, taking into consideration ESA 2010 and BPM 6*). Радна група је припремила сет докумената који, осим поменутих правила, садржи методолошке принципе (*Guiding Principles*) и термински план њихове примене, а који је разматран у априлу 2015. г. на састанку Евростатове групе за пословни регистар и статистичке јединице (*Working Group on Business Register and Statistical Units*) и коначно усвојен у јуну 2015. г. на састанцима руководиоца пословних (*The Business Statistics Directors Group – BSDG*) и макроекономских статистика (*Directors of Macroeconomic Statistic – DMES*). Усвајање овог сета докумената обавезује представнике поменутих статистика на увођење статистичких јединица, као и примену правила, методолошких принципа и терминског плана њихове примене.

У новембру 2015. године Колегијум Републичког завода за статистику доноси одлуку о интензивирању примене стандарда (стандардних статистичких јединица) прописаних Уредбом 696/93 у пословним статистикама. Такође, формирана је Радна група за стандардизацију статистичких јединица пословних статистика са задатком стварања предуслова за примену Уредбе у смислу стандардизовања статистичких јединица пословних статистика, али и примене одговарајуће терминологије коришћене у Уредби (у публикацијама, методолошким материјалима и др.). Резултат рада поменуте радне групе је превод Уредбе, као и актуелног пратећег методолошког материјала Евростата: писма о намерама (*BSDG* и *DMES*), принципа спровођења (*guiding principles*) и оперативних правила примене (*operational rules*) стандарда из Уредбе. На крају, у прилогу под називом „Јединице у статистичком систему у домену пословних статистика“ дате су елементарне дефиниције и класификације јединица које се користе у пословним статистикама.

Директор
Др Миладин Ковачевић

Садржај

Предговор	3
Увод	7
Уредба Савета Европске економске заједнице о статистичким јединицама за праћење и анализу производног система Заједнице (ЕЕС) 696/93	9
АНЕКС – Статистичке јединице у Европској економској заједници	13
I. Списак јединица	13
II. Примењени критеријуми	13
III. Дефиниције јединица и посебна објашњења за сваку јединицу	14
IV. Додатна објашњења	19
Писмо о намерама Групе директора пословних статистика и Групе директора макроекономских статистика о конзистентној имплементацији Уредбе Савета (ЕЕС) број 696/93 о статистичким јединицама	22
Анекс 1 – Руководећи принципи за имплементацију статистичких јединица у националним статистичким институцијама у пословним регистрима и пословним статистикама	26
Анекс 2 – Оперативна правила за имплементацију статистичких јединица развијена од стране Оперативне радне групе за статистичке јединице	31
Прилог: Јединице у статистичком систему у домену пословних статистика	49
Литература	52

Увод

Неопходност увођења стандардних статистичких јединица у статистички систем може бити образложена следећим разлозима:

1. Хармонизација са европском статистичком праксом и актуелним иницијативама Европске комисије

У Писму о намерама Групе директора пословних статистика и Групе директора макроекономских статистика о конзистентној имплементацији Уредбе Савета (ЕЕЦ) број 696/93 о статистичким јединицама“, усвојеном 26. јуна 2015. г. од стране Евростата, стоји:

„Усаглашеност са Уредбом Савета (ЕЕЦ) 696/93 је потребна да би се произвеле пословне статистике доброг квалитета, национални рачуни и повезане статистике попут платног биланса и регионалних рачуна, а у складу са Европским кодексом статистичке праксе“.

„Националне статистичке институције које сада не испуњавају захтеве Европског статистичког система у погледу квалитета у домену пословних регистара/пословних статистика обавезне су да израде координирану и договорену мапу пута ка имплементацији неопходних промена. Предлог је да се те националне статистичке институције прво фокусирају на пословне регистре. Природно, то ће највероватније водити до накнадног фокуса на пословне статистике, а након тога на статистике вишег нивоа агрегације (попут националних рачуна).“

2. Хармонизација са регулативом Европске уније

Уредбе и остали правни акти ЕУ које се односе на статистичка истраживања у потпуности су усклађени са Уредбом 696/93 у делу статистичких (стандарда) јединица које она прописује. Оправдано је поставити питање степена усаглашености статистичких истраживања Републичког завода за статистику (у даљем тексту: Завод) са регулативом у свом домену – уколико се не разуме, не усвоји и не примени концепт стандардних статистичких јединица.

„There is actually no Community regulation referring to business statistics which does not make mention of statistical units. This is fully justified, because statistical units are corner stones of the statistical system; building blocks of statistical aggregates; linking pins between the statistics to be harmonised.“

(Source: MEMOBUST Handbook, Module: Statistical registers and frames - Business registers and statistical units Eurostat, March 26, 2014).

3. Неусаглашеност статистичких методологија Завода у домену статистичких јединица

Анализа око 50 скраћених методологија статистичких истраживања показује неразумеваче концепта статистичких јединица које се огледа у неразликовању извештајних јединица и јединица посматрања, као и извора података као даваоца података и као извештајне јединице. Поред тога, локалне јединице се појављују као делови правних лица, огранци и слично, а некад и као „микс“ реалних локалних јединица, јединица врсте делатности и вештачких јединица агрегираних по територији и/или делатности. Појам предузећа, као статистичке јединице, не разликује се од појма правне јединице, односно изједначава се појам правне јединице са појмом правног лица. Термини као речи које означавају концепте у одређеном контексту су неодвојиви од садржаја појма, односно концепта који означавају (*nomen atque omen*). Другим речима, ако претходно није јасно схваћен појам (концепт), велика је вероватноћа да се неће разумети ни термин. Па тако није вероватно да су многе методологије истраживања у складу са дефиницијама стандардних јединица одговарајућих методологија ЕУ. Није истинит закључак изведен из нетачне премисе:

Методологије пословних статистика усклађене са Евростатовим регулативама из ове области усклађене су у концептуалном смислу са Уредбом о статистичким јединицама (*non sequitur*).

4. Резултати интерног истраживања у Заводу (упитник „Стандардизација и употреба СПР“)

Резултати интерног истраживања на изабраном скупу од 20 статистичких истраживања показали су да скоро половина испитаних не зна за постојање Уредбе 696/93 нити може да потврди да је методологија у њиховом домену усклађена са прописаним стандардима. Упркос томе, учесници анкете из свих 20 истраживања подржавају неопходност стандардизације статистичких јединица и за то наводе низ аргументованих разлога.

5. Веза статистичких истраживања и Статистичког пословног регистра

Без усаглашених (стандардизованих) статистичких јединица отежано је како коришћење података, тако и достављање повратних информација (*feedback*) у Статистички пословни регистар (СПР).

6. Потреба за праћењем степена оптерећености извештајних јединица

Прецизно мерење оптерећености извештајних јединица подразумева стандардизоване дефиниције јединица у статистичком систему.

Уредба Савета Европске економске заједнице о статистичким јединицама за праћење и анализу производног¹ система Заједнице² (ЕЕЦ) 696/93³

Савет европских заједница

имајући у виду Уговор о оснивању Европске економске заједнице, а посебно члан 100а и даље;

имајући у виду предлог Комисије;

у сарадњи са Европским парламентом;

имајући у виду мишљење Економског и социјалног комитета;

с обзиром на то да функционисање унутрашњег тржишта захтева применљиве статистичке стандарде за идентификацију јединица и скупова, пренос и публикување националних статистика и статистика Заједнице с циљем стварања поузданих и упоредивих информација расположивих предузећима, финансијским институцијама, владама и осталим заинтересованим корисницима на унутрашњем тржишту;

с обзиром на то да су статистичке информације о производном систему неопходне предузећима да би оценила своју конкурентност и да су потребне институцијама Заједнице у њиховим настојањима да спрече поремећаје конкуренције;

с обзиром на то да је, у складу са принципом супсидијарности, стварање заједничких статистичких норми којима се осигурава производња усаглашених података, акција која се једино може ефикасно предузети на нивоу Заједнице, и с обзиром на то да ће те норме бити примењене у свакој земљи чланици од стране органа и институција надлежних за обављање званичних статистичких истраживања;

с обзиром на то да ће само у случају да земље чланице користе заједничке дефиниције статистичких јединица бити могуће остварити интегрисане статистичке информације са одговарајућом поузданошћу, брзином, флексибилношћу и нивоом детаља потребним за управљање интерним тржиштем;

с обзиром на то да треба дефинисати одредбе за земље чланице којима ће оне у испуњавању посебних захтева задржати постојеће или увести нове статистичке јединице у своје националне номенклатуре за праћење и анализу производног система;

с обзиром на то да се избор статистичких јединица које ће се користити у посебним истраживањима и анализама одређује у посебним документима;

с обзиром на то да употреба статистичке класификације економских делатности у Европској заједници (*Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne – NACE Rev. 1*), уведена Уредбом (ЕЕЦ) 3037/90, и примена Европског система рачуна (*European System of Accounts – ESA*) захтева стандардне дефиниције статистичких јединица за регистре, статистичка истраживања и презентацију и анализу статистичких резултата;

¹ Производња се дефинише на основу појма „граница производње“ (*production boundary*) (SNA/ESA). У границу производње спада: „Производња индивидуалних или колективних добара или услуга које се достављају јединицама различитим од јединице која их производи, или за које постоји намера да буду достављене трећој страни, укључујући производњу добара или услуга које се користе у производњи тих добара или услуга“.

Извор: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2162>.

² Предео Предраг Јовановић.

³ COUNCIL REGULATION (EEC) No 696/93 of 15 March 1993 on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community.

с обзиром на то да је Комитет установљен Уредбом (EEC) 3037/90 надлежан за „разраду упутстава за разврставање статистичких јединица у складу са *NACE Rev. 1*“, с тим да јединице морају бити дефинисане на другом месту;

с обзиром на то да је од виталног значаја да статистичке јединице разврстане према *NACE Rev. 1* буду дефинисане на исти начин у свим земљама чланицама ради остварења упоредивости између одговарајућих националних статистика и статистика Заједнице;

с обзиром на то да је пожељно ограничити број статистичких јединица које се користе за истраживање производног система;

с обзиром на то да међународна упоредивост економских статистика захтева да институције земаља чланица и Заједнице користе статистичке јединице које су директно повезане са описима датим у уводном делу Међународне стандардне класификације делатности Уједињених нација (*ISIC Rev. 3*) и документима Система националних рачуна УН (*System of National Accounts – SNA*);

с обзиром на то да је производни систем састављен од свих ентитета укључених у производњу, као и од свих економских и финансијских операција које спроводе ти ентитети;

имајући у виду да увођење стриктне примене ових јединица у целој Заједници захтева прелазни период,

усваја следећу уредбу:

Члан 1

Овим се установљава списак статистичких јединица (у даљем тексту: статистичке јединице производног система), како је наведено у Анексу (ове уредбе), заједно са употребљеним критеријумима, дефиницијама јединица и објашњењима.

Члан 2

Дефиниције статистичких јединица производног система користе све земље чланице и Комисија, за идентификовање јединица у односу на прикупљање, пренос, објављивање и анализу статистичких података о производном систему, посебно оних у вези са *NACE Rev. 1*.

Члан 3

Од 1. јануара 1994. године, за остварење циљева наведених у члану 2, земље чланице користе дефиниције наведене у члану 1 за статистике које се односе на ситуације после тог датума.

Члан 4

1. Током прелазног периода, почев од 1. јануара 1994. до 31. децембра 1995. године, земља чланица може, за статистике које се односе на тај период, користити друге статистичке јединице, а не оне наведене у члану 1. У таквим случајевима, статистички подаци, који ће се слати Комисији током транзиционог периода, биће прилагођени и конвертовани да би се, што је више могуће, ускладили са дефиницијама датим у Анексу (ове уредбе).
2. Комисија може, у изузетним околностима, а на захтев земље чланице, и због несумњиво оправданих техничких или практичних разлога, продужити период транзиције, али не касније од 31. децембра 1997. године.

Члан 5

По завршетку периода транзиције наведеног у члану 4, Комисија може, сагласно процедури наведеној у члану 6, овластити земљу чланицу да може да употребљава и друге статистичке јединице производног система.

Члан 6

Мере за имплементацију ове уредбе, укључујући и мере за прилагођавање економском и техничком развоју, који се посебно односи на статистичке јединице производног система, употребљене критеријуме и дефиниције назначене у Анексу (ове уредбе), биће одређене у складу са процедуром наведеном у члану 7 (ове уредбе).

Члан 7

1. Представник Комисије подноси Комитету за статистички програм, установљеном Одлуком 89/382/ЕЕС, *Euratom*⁴ нацрт мера које треба предузети. Комитет даје мишљење о нацрту у временском року који може да одреди председник у складу са хитношћу питања. На основу члана 148 (2) Уговора, мишљење је већинско у случају одлука за које је предвиђено да их усваја Савет на бази предлога Комисије. Гласови представника земаља чланица у Комитету пондеришу се на начин одређен у том члану. Председник не гласа.
2. Комисија усваја мере које се непосредно затим примењују. Међутим, ако те мере нису у складу са мишљењем Комитета, тада Комисија треба одмах да их пренесе Савету. У том случају, Комисија одлаже примену тих мера за период од три месеца од датума предаје Савету.

⁴ ОЈ No. L 181, 28.06.1989, p. 47.

3. Савет, на основу квалификоване већине, може донети другачију одлуку у временском року наведеном у ставу 2.

Члан 8

4. Статистичке јединице производног система наведене у пропису Заједнице, који уређује статистику Заједнице, тумаче се у складу са концептима и терминологијом ове уредбе.

Члан 9

Уредба ступа на снагу двадесетог дана од дана објављивања у „Службеном листу Европске заједнице“.
Ова уредба је обавезујућа у својој целокупности и директно се примењује у свим земљама чланицама.

У Бриселу, 15. марта 1993. године

За Савет
Председник
M. Jelved

АНЕКС – Статистичке јединице у Европској економској заједници

I. Списак јединица

Списак статистичких јединица производног система:

1. Предузеће;
2. Институционална јединица;
3. Група предузећа;
4. Јединица врсте делатности (KAU);
5. Јединица хомогене производње (UHP);
6. Локална јединица;
7. Локална јединица врсте делатности (LKAU);
8. Локална јединица хомогене производње (LUHP).

II. Примењени критеријуми

Статистичке јединице у овој уредби се дефинишу на основу три критеријума. Релативан значај тих критеријума зависи од врсте јединице.

A. Правни, рачуноводствени или организациони критеријум

1. С циљем дефинисања јединица које се могу препознати и идентификовати у економији, мора се применити правни или институционални критеријум. У неким случајевима се правно раздвојене јединице могу груписати будући да нису у довољној мери аутономне у организационом погледу. С циљем дефинисања неких врста јединица, примењује се рачуноводствени или финансијски критеријум.
2. Да би се конституисало предузеће, употребиће се правне јединице које обављају, у потпуности или делимично, производну активност.
3. Правна јединица укључује:
  - *правна лица* чије је постојање одређено законом независно од појединаца или институција који их могу поседовати или бити њихови чланови,
  - *физичка лица* која самостално и за свој рачун обављају неку економску делатност.
4. Правна јединица увек чини, сама или понекад у комбинацији са другим правним јединицама, правну основу за статистичку јединицу познату као „предузеће“.

B. Географски критеријум

1. Јединица се може и географски идентификовати. Треба правити разлику између следећих подручја: локално, регионално, ниво државе, подручје Заједнице и глобално.
2. Под локалним нивоом подразумева се територија која кореспондира „најмањем административном подручју“: *commune/gemeente* у Белгији; *kommune* у Данској; *Gemeinde* у Немачкој; „демос“ или „коинотис“ у Грчкој; *municipio* у Шпанији; *commune* у Француској; *DED/ward* у Ирској; *comune* у Италији; *commune* у Луксембургу; *gemeente* у Холандији; *concelho* у Португалу и *ward* у Уједињеном Краљевству.
3. Регионални нивои су дефинисани Номенклатуром статистичких територијалних јединица (*Nomenclature des unités territoriales statistiques – NUTS*), која разликује три нивоа (I, II, III).

4. Јединице посматрања и аналитичке јединице дефинишу се тако да омогуће да се подаци прво одреде за сваку земљу чланицу, а затим да се исти подаци комбинују да би се добили резултати за Заједницу у целини, или за већа подручја.
5. Правила која се односе на географски критеријум морају бити таква да омогућавају консолидацију и избегавање дуплих обрачуна и необухватања.

В. Критеријум делатности

1. Економска производна делатност (у даљем тексту: делатност) – јавља се када се ресурси као што су опрема, рад, индустријске технике, информационе мреже или производи комбинују, што доводи до стварања одређеног производа или услуге. Делатност карактерише инпут производа (роба или услуга), производни процес и аутпут производа.
2. Делатности се одређују позивањем на одређени ниво *NACE Rev. 1*.
3. Ако јединица обавља више од једне делатности, све делатности, осим помоћних, рангирају се према бруто додатој вредности, по факторским трошковима које генеришу. Прави се разлика између претежне и секундарних делатности.
4. Ако подаци о додатој вредности нису расположиви, користе се други критеријуми, као што су, на пример, број запослених, зараде, промет или имовина, с циљем добијања најприближније апроксимације за разврставање које би се иначе урадило на основу додате вредности.
5. Јединице се разврставају на бази делатности. Ако на једну делатност отпада више од 50% додате вредности, то одређује разврставање јединице. У свим осталим случајевима морају се пратити правила разврставања. Разврставање се спроводи у корацима почев од највишег нивоа агрегирања (*top-down*, прим. прев.) – сектора (једно слово), преко области (две цифре) и гране (три цифре), до класе (групе) (четири цифре). Разврставање на сваком нивоу мора бити компатибилно са претходним нивоом. Комитет за статистички програм наведен у члану 7 Уредбе 3037/90 има надлежност у овој области.
6. Претежна и секундарне делатности подржане су помоћним делатностима, као што су, на пример, администрација, рачуноводство, обрада података, праћење процеса, набавка, продаја и маркетинг, складиштење, поправке, саобраћај и обнова.

Помоћне делатности у једној јединици се врше ради омогућавања или олакшавања производње робе и услуга (којом се бави та јединица) за трећу страну. Производи помоћних делатности се, по себи, не нуде трећој страни.
7. Појам помоћних делатности образлаже се у Одељку IV Б.

III. Дефиниције јединица и посебна објашњења за сваку јединицу

1. Предузеће

Предузеће је најмања комбинација правних јединица и организациона јединица која производи робу и услуге, и која има одређени степен аутономије одлучивања, посебно у погледу алокације својих текућих ресурса. Предузеће врши једну или више делатности на једној или више локација. Предузеће може бити и једна правна јединица.

Објашњење

На овај начин дефинисано, предузеће представља економски ентитет који, према томе, може под одређеним околностима, кореспондирати групи од неколико правних јединица. Неке правне јединице, у ствари, врше делатност искључиво за друге правне јединице и њихово постојање може се објаснити једино административним разлозима (на пример, пореским разлозима), које без њих немају никакав економски значај. Велики део правних јединица без запослених такође спада у ту категорију. У многим случајевима делатност таквих правних јединица треба третирати као помоћне делатности матичне (надређене, прим. прев.) правне јединице којој оне служе, којој припадају и којој морају бити придружене да би се формирало предузеће које се користи за економске анализе.

2. Институционална јединица

Институционална јединица је основни центар доношења економских одлука који се карактерише униформним понашањем и аутономијом одлучивања у вршењу своје основне функције. Сматра се да јединица може конституисати једну институционалну јединицу ако је аутономна у доношењу одлука које се односе на њену основну функцију и ако води комплетан скуп рачуна.

- Када се каже да јединица има аутономију доношења одлука у вези са њеном основном функцијом, то значи да јединица мора бити одговорна за одлуке и акције које предузима.
- Када се каже да јединица води комплетан скуп рачуна, то значи да јединица мора водити рачуноводствену документацију у којој прати све своје економске и финансијске трансакције током једног обрачунског периода, као и биланс стања имовине и обавеза.

Објашњења

1. У сектору корпоративних предузећа, предузеће кореспондира институционалној јединици из *ESA*. Сличне јединице такође постоје и у општем државном и приватном непрофитном институционалном сектору. Институционална јединица у сектору домаћинства покрива све активности домаћинства, док је термин „предузеће“ резервисан искључиво за производне активности домаћинства.
2. Примена ових правила доводи до следећих решења за ентитете који јасно не поседују обе карактеристике институционалне јединице:
  - а) Домаћинства увек имају аутономију у одлучивању те, према томе, морају бити институционалне јединице, чак и ако не воде комплетан скуп рачуна.
  - б) Ентитети који не воде комплетан скуп рачуна комбинују се са институционалним јединицама у чије се рачуне интегришу њихови појединачни рачуни.
  - в) Ентитети који, иако воде комплетан скуп рачуна, немају аутономију у одлучивању у вршењу своје основне функције комбинују се са јединицама које их контролишу.
  - г) Ентитети који задовољавају дефиницију институционалне јединице третирају се као институционалне јединице, иако не објављују своје рачуне.
  - д) Ентитети који формирају део групе предузећа и који воде комплетан скуп рачуна сматрају се институционалним јединицама, чак и ако су пренели, фактички, ако не и формално, део својих овлашћења у домену одлучивања на централно тело (холдинг) одговорно за генерално управљање групом. Сам холдинг се сматра институционалном јединицом која је различита од јединица које контролише.
3. Следеће јединице се сматрају институционалним јединицама:
  - јединице које имају комплетан скуп рачуна и аутономију у одлучивању:
    - а) приватне и јавне компаније, јавне корпорације;
    - б) задруге и партнерства, ако су независни правни ентитети;
    - в) јавна предузећа која се на основу посебних закона третирају као независни правни ентитети;
    - г) непрофитне институције које се третирају као независни правни ентитети;
    - д) државне агенције;
  - јединице које имају комплетан скуп рачуна и за које се, према конвенцији, сматра да имају аутономију у одлучивању:
    - ђ) квазикорпоративна предузећа: самостални предузетници, партнерства и јавна предузећа, различита од наведених у тачкама (а), (б) и (в) у мери у којој се њихово економско и финансијско понашање може раздвојити од њихових власника, и у мери у којој су слична корпоративним предузећима;
  - јединице које обично не воде комплетан скуп рачуна, али за које се сматра да имају аутономију у одлучивању:
    - е) домаћинства.

3. Група предузећа

Група предузећа је асоцијација предузећа повезаних правним и/или финансијским везама. Група предузећа може имати више од једног центра одлучивања, посебно у погледу пословне политике производње, продаје и профита. Група може централизовати одређене аспекте финансијског управљања и опорезивања. Она је економски ентитет који је овлашћен да прави избор, посебно када је реч о јединицама које обухвата.

Објашњења

1. За нека посматрања и анализе понекад је корисно и неопходно испитати везе између одређених предузећа и груписати заједно она која имају снажне међусобне везе.

Спроводе се анализе које још нису завршене, а односе се на концепт групе предузећа. То је дефинисано овде почев од концепта рачуноводствене групе како је дато у Седмој директиви Савета 83/349/(ЕЕЦ). Директива је први пут ступила на снагу за израду консолидованих рачуна финансијске године која је почела 1990. године. Директива 90/605/ЕЕЦ је проширила област примене Седме директиве.

2. У оквиру значења Седме директиве, претпоставља се да постоји група када 20% капитала или гласачких права акционара држи или контролише друго предузеће. Морају се узети у обзир и одредбе које се односе на моћ за постављање директора. Осим финансијске (већинске) контроле, циљ је да се узме у обзир стварна контрола.
3. Ова дефиниција није погодна за статистичку анализу зато што „рачуноводствене групе“ не конституишу узајамно искључиве, адитивне групе предузећа. Статистичка јединица позната као „група предузећа“, базирана на концепту „рачуноводствене групе“, дефинише се применом следећих допуна:
  - разматрају се рачуноводствене групе на највишем нивоу консолидације (глава групе),
  - укључују се у групу предузећа јединице чији су рачуни у потпуности интегрисани у рачуне компаније која врши консолидацију,
  - треба додати већински контролисани јединице чији рачуни нису укључени у укупну консолидацију применом једног од критеријума које дозвољава Седма директива (нпр. разлика у врсти активности и мала релативна величина),
  - неопходно је искључити привремене везе које трају краће од годину дана.
4. Група предузећа је скуп предузећа који контролише глава групе. Глава групе је матична правна јединица која није контролисана било директно, било индиректно, од било које друге правне јединице. За зависна предузећа зависног предузећа сматра се да су подређена матичном предузећу. Међутим, постоје неки облици кооперативне или узајамне асоцијације када је матично предузеће фактички у власништву јединица групе.
5. Групе предузећа су често заједно повезане различитим везама, као што су власништво, контрола интереса и управљање. Те јединице су често повезане са јединицама из исте породице из неколико различитих генерација. Јединица група предузећа често кореспондира конгломерату повезаном преко мреже сложених узајамних односа и који покрива веома широк распон делатности. У оквиру сваке групе предузећа могу се идентификовати подгрупе.
6. Корисно је идентификовати све везе („мајоритета“ – надређености и „миноритета“ – подређености) између главе групе и контролисаних – зависних предузећа преко мреже подређених и потподређених. На тај начин се може приказати целокупна организациона структура групе.
7. Што се тиче импликација различитих рачуноводствених директива, увек треба настојати да се направи разлика између основних јединица групе које припадају нефинансијским предузећима и оних које се морају разврстати као финансијске институције. У овом другом случају, мора се направити разлика између кредитних институција и предузећа која обављају делатност осигурања. Неке групе предузећа покривају цео свет, али је неопходно да буду анализирани за економску територију Заједнице и сваке земље чланице.

8. Јединица група предузећа је посебно корисна за финансијску анализу и за истраживање стратегија компаније, али је она по природи сувише променљива и нестабилна да би била прихваћена као централна јединица за посматрање и анализу, тако да предузеће остаје ова основна јединица. Јединица група предузећа се користи за компилацију и презентирање одређених информација.

4. Јединица врсте делатности (KAU)

Јединица врсте делатности (Kind of Activity Unit – KAU) групише све делове једног предузећа који доприносе обављању делатности на нивоу групе (четири цифре) *NACE Rev. 1* и кореспондирају једној или више оперативних подела предузећа. Информациони систем предузећа мора бити оспособљен да издвоји или да израчуна за сваку *KAU* барем следеће: вредност производње, међуфазну потрошњу, трошкове рада, пословни вишак, запосленост и бруто инвестиције у основне фондове.

Објашњења

1. Јединица *KAU* је уведена као јединица посматрања ради побољшања хомогености резултата статистичких истраживања по делатностима, а тиме и међународне упоредивости тих резултата, јер се на нивоу предузећа могу уочити различите врсте хоризонталних и вертикалних интеграција, како на националном тако и на међународном нивоу. Ентитет који обавља само помоћне делатности за предузеће коме припада не сматра се посебном јединицом *KAU*. У ствари, *KAU* одговара оперативној дефиницији датој у пасусу 96 увода у Међународну стандардну индустријску класификацију свих економских делатности рев. 3 (*International Standard Industrial Classification of All Economic Activities – ISIC Rev. 3*).
2. *KAU* која припада одређеној делатности класификационог система *NACE Rev. 1* може производити производе изван те хомогене групе, што чини на бази обављања секундарне делатности која се не може посебно идентификовати на основу расположиве рачуноводствене документације. И обрнуто, јединице *KAU* разврстане у неку делатност класификације на основу претежне делатности не производе укупан производ хомогене групе специфичних производа зато што тај исти производ могу производити обављајући је као секундарну делатност *KAU* која је разврстана у неку другу делатност класификације.
3. Интерни обрачуни предузећа (на пример, профитни и трошковни центри) често се развијају у складу са критеријумом који је веома близак концепту делатности. Ови обрачуни омогућавају добијање података на нивоу јединице врсте делатности, што омогућава њихово посматрање.
4. Сви трошкови помоћних делатности предузећа морају бити алоцирани на претежну и секундарне делатности, а тиме и на *KAU* у оквиру предузећа.

5. Јединица хомогене производње (UHP)

Јединицу хомогене производње (Unit of Homogenous Production – UHP) карактерише једна јединствена делатност која се идентификује преко хомогених инпута, производног процеса и аутпута. Производи који чине инпуте и аутпуте разликују се по својим физичким карактеристикама и размери у којој су обрађивани, као и по употребљеној производној техници, у односу на класификацију производа. Јединица хомогене производње може кореспондирати некој институционалној јединици или њеном делу; с друге стране, никада не може припадати двема различитим институционалним јединицама.

Објашњења

1. За потребе прецизне анализе производног процеса, систем *ESA* је усвојио јединицу хомогене производње која омогућава истраживање техничко-економских односа. Ове аналитичке јединице се посебно користе за израду инпут-аутпут табела, а у пракси се реконституишу из података прикупљених за јединице посматрања, будући да се оне по правилу не могу директно посматрати.
2. Већина јединица посматрања истовремено обавља комбинацију више делатности. Оне обављају претежну делатност, неке секундарне делатности, тј. делатности које припадају другој области, и један број помоћних делатности, као што су администрација, набавка, продаја трговини, складиштење, оправке итд. Ако нека јединица посматрања обавља поред претежне делатности и једну или више секундарних делатности, она ће бити подељена у одговарајући број јединица

хомогене производње, а секундарне делатности ће бити рекласификоване у одговарајуће делатности различите од претежне. С друге стране, помоћне делатности јединице посматрања се не издвајају од претежне, односно секундарних делатности којима служе.

3. Јединица хомогене производње се дефинише независно од локације на којој се обавља делатност. У *ISIC Rev. 3* јединица хомогене производње је дефинисана тако да кореспондира локалној јединици хомогене производње. Пасус 112 увода у *ISIC Rev. 3* се ослања на пасус 104.

6. Локална јединица

Локална јединица је предузеће или део предузећа (на пример, радионица, фабрика, магацин, канцеларија, рудник или депо) који је смештен на географски одређеној локацији. На том месту, или из тог места, економску делатност обавља, осим одређених изузетака, један или више радника (који могу бити запослени и у непотпуном радном времену) за једно исто предузеће.

Објашњења

1. Ако радник ради на више места (одржавање или надгледање) или код куће, у таквим случајевима локална јединица је место одакле долазе инструкције или одакле је рад организован. За сваку локалну јединицу мора да постоји могућност утврђивања броја запослених. Међутим, све правне јединице које представљају правну основу предузећа или неког његовог дела морају имати локалну јединицу која представља регистровано седиште предузећа, чак и ако нико у њему не ради. Осим тога, локална јединица може обављати само помоћне делатности.
2. Географска одређеност локације мора се стриктно интерпретирати: две јединице истог предузећа на различитим локацијама (чак и у најмањој административној јединици земље чланице) морају се третирати као две локалне јединице. Међутим, једна локална јединица се може налазити на неколико суседних административних подручја и у том случају, а према конвенцији, поштанска адреса је одређујући фактор локације.
3. Граница јединице одређена је границама конкретног простора, што значи да, на пример, ако преко простора јединице пролази ауто-пут, он не прекида континуитет границе. Ова дефиниција је слична дефиницији из пасуса 101 увода у *ISIC Rev. 3*, која се односи на одређивање локације у стриктном смислу, али се разликује од дефиниције у пасусу 102 у томе да то стриктно значење не може да варира у складу са одговарајућом статистиком. Поред тога, нормално се примењује критеријум о лицима која раде у јединици.
4. *ESA-REG* (регионални национални рачуни) користи исту дефиницију локалне јединице за потребе израде регионалних рачуна.

7. Локална јединица врсте делатности (*LKAU*)

Локална јединица врсте делатности јесте део јединице врсте делатности који кореспондира локалној јединици.

Објашњења

1. Свака јединица врсте делатности мора имати најмање једну локалну јединицу врсте делатности. С друге стране, нека локална јединица у одређеним околностима може обухватати само групу помоћних делатности. У том случају, могућа је додатна класификација локалних јединица. Поред тога, свако предузеће треба да има барем једну локалну јединицу врсте делатности.
2. Локална јединица врсте делатности кореспондира оперативној дефиницији „дела предузећа“ (*establishment* = погон) која је дата у пасусу 106 увода у *ISIC Rev. 3*.

8. Локална јединица хомогене производње (*LUHP*)

Локална јединица хомогене производње јесте део јединице хомогене производње који одговара локалној јединици.

IV. Додатна објашњења

А. Државни органи и непрофитне институције

1. У случају државних тела на свим нивоима, одговарајућа статистичка јединица за прикупљање и компилацију статистика је веома променљива (на пример, централна државна управа, администрација социјалне заштите, или локални органи по регионима, покрајинама, подручјима, окрузима, општинама, градовима итд.). Та различита тела колективно планирају, надгледају и управљају финансирањем својих конститутивних делова (који могу бити министарства, секретаријати, дирекције, бирои, заводи, агенције, канцеларије и сл.). Што се тиче врсте делатности коју врше, међутим, нека од наведених тела, посебно локални органи власти, вероватно су далеко хетерогенији него корпоративна предузећа.
2. Делатност ових органа често припада сектору L (односно K⁵) *NACE Rev. 1* „Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање“, иако други органи могу обављати делатности које припадају другим секторима, укључујући „Образовање“ (сектор M, односно L³), „Здравство и социјални рад“ (сектор N, односно L³) и „Остале комуналне, друштвене и личне услужне делатности“ (сектор O, односно M³).⁶
3. Када је потребно серије података о ентитетима приватног сектора комбиновати са подацима о државним телима и приватним непрофитним институцијама разврстаних по типу економске делатности, њихова идентификација и класификација се мора спровести коришћењем статистичких јединица које одговарају ентитетима који су најближи статистичким јединицама дефинисаним за приватни сектор. То је разлог зашто се сви критеријуми употребљени за приватни сектор – по аналогiji – примењују на државна тела. Исто важи и за приватне непрофитне институције.

Б. Помоћне делатности

1. Нека делатност се сматра помоћном ако задовољава следеће критеријуме:
  - а) служи само јединици којој припада: другим речима, произведена роба и услуге не смеју се продавати на тржишту;
  - б) упоредиве делатности сличног обима врше се у сличним производним јединицама;
  - в) производи услуге или, у изузетним случајевима, нетрајна добра која не чине део крајњег производа јединице (нпр. ситан алат или скеле);
  - г) обављање помоћне делатности изазива текуће трошкове који терете саму јединицу, тј. не утиче на бруто инвестиције у основна средства.
2. Разлика између помоћне, претежне и секундарне делатности може се илустровати преко неколико следећих примера:
  - производња малих делова за употребу у оквиру јединице представља обављање помоћне делатности (у складу са свим наведеним критеријумима),
  - транспорт за сопствени рачун је помоћна делатност (у складу са свим критеријумима),
  - продаја сопствених производа је помоћна делатност зато што, према општем правилу, није могуће производити без продаје. Међутим, ако је могуће идентификовати тачку малопродаје у оквиру производног предузећа (директна продаја крајњим корисницима) која може бити, на пример, локална јединица, та продајна тачка се – изузетно и за потребе одређених анализа –

⁵ Словне ознаке сектора дате према Класификацији делатности (1996), Републички завод за статистику и Службени гласник РС, Београд, 1997. (прим. прев.).

⁶ Овај пасус исказан на основу *NACE Rev. 2* (односно КД 2010): Делатност ових органа често припада сектору O – Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, иако други органи могу обављати делатности које припадају другим секторима, укључујући Образовање (сектор P), Здравствена и социјална заштита (сектор Q), и сектор Остале комуналне, друштвене и личне услужне делатности, кога није могуће једнозначно приказати у *NACE Rev. 2* зато што делатности које га чине према *NACE Rev. 1* у *NACE Rev. 2* се налазе у више сектора. (прим. прев.).

може сматрати за јединицу врсте делатности. Та јединица посматрања затим постаје предмет двоструког разврставања, тј. разврстава се преко (претежне или секундарне) делатности коју обавља у оквиру предузећа и преко своје сопствене делатности (малопродаја).

3. На тај начин, опште правило је да, пошто се производни процеси обично не могу вршити без подршке помоћних делатности, те помоћне делатности не треба изоловати и формирати посебне ентитете, чак и ако се спроведе од стране посебне правне јединице и на посебној локацији, а чак и ако воде посебне рачуне. Даље, помоћна делатност се не узима у обзир кад се одређује делатност ентитета који обавља помоћну делатност. Најбољи пример ентитета који врши помоћну делатност је централно административно одељење.
4. Имајући на уму дефиницију из тачке 1, следеће делатности се не сматрају помоћним делатностима:
  - а) производња робе или рад којим се остварују инвестиције у основна средства – посебно, грађевински радови за сопствени рачун. Ово је у складу са методом употребљеном у *NACE Rev. 1*, где се јединице које врше грађевинске радове за сопствени рачун разврставају у грађевинарство уколико су подаци расположиви;
  - б) производња, чији се значајни делови продају на тржишту – комерцијално, чак и ако се велики део користи као потрошња везана за претежну или секундарне делатности;
  - в) производња робе која накнадно постаје интегрални део аутпута од вршења претежне или секундарне делатности – на пример, производња кутија, контејнера и сл., од стране одељења у предузећу, а који се користе за паковање производа предузећа;
  - г) производња енергије (интегрисана станица за производњу енергије или интегрисана коксара), чак и ако се троши у потпуности у оквиру вршења претежне или секундарне делатности јединице родитеља;
  - д) набавка робе за препродају у неизмењеном стању;
  - ђ) истраживање и развој. Те делатности нису много распрострањене и не производе услуге које се користе у текућој производњи.

У свим наведеним случајевима, ако постоје подаци за те делатности, њих треба третирати као посебне делатности и накнадно препознати као јединице врсте делатности.

5. Ако се помоћне делатности обављају у корист само једног ентитета, ове делатности и ресурси које оне користе конституисаће интегрални део делатности и ресурса те јединице. Међутим, ако се делатности статистичке јединице и одговарајуће помоћне делатности не обављају на истом географском простору (дефинисаном преко зона ограниченим за потребе спровођења статистичких истраживања), може бити пожељно да се прикупе посебне допунске информације о овим јединицама за оне категорије података које треба разврставати према географским подручјима, иако те јединице обављају само помоћне делатности.
6. Ако се помоћне делатности у основи обављају само у корист две или више јединица врсте делатности, трошкови тих помоћних делатности се морају поделити на све јединице према врсти делатности којима оне дају подршку. Уколико су расположиви подаци о пропорционалном уделу трошкова које треба расподелити на сваку од ових посебних делатности, трошкове треба поделити у складу с тим. Међутим, уколико нису расположиве информације те врсте, трошкове обављања помоћних делатности треба расподелити на претежну и секундарне делатности пропорционално вредности аутпута умањено за међуфазну потрошњу, искључујући укупне трошкове самих помоћних делатности. Ако се у пракси покаже да је овај метод сувише компликован за примену, трошкове помоћних делатности треба једноставно поделити пропорционално вредности аутпута.
7. Ако су помоћне делатности организоване на такав начин да су у служби два или више ентитета предузећа са више јединица, оне се могу конституисати као посебна група помоћних делатности на посебној локацији. У овом случају, на исти начин као што би било пожељно потпуно обухватити одређене делатности, чак и ако се обављају независно или од стране ентитета који су искључиво ангажовани у помоћним делатностима (као компјутерске услуге, на пример), било би корисно допустити додатна разврставања. Из тих разлога ове помоћне ентитете би, затим, требало разврстати у складу са делатностима које обављају, као што су разврстани у делатност јединице којој припадају.

8. Могуће је да нека делатност у почетку буде помоћна, али да накнадно почне да продаје услуге другим ентитетима. Делатност ове врсте може се развити до тачке када престаје да буде помоћна делатност и, према томе, мора се третирати као једна од претежних или секундарних делатности ентитета. Једини начин да се одлучи да ли одређену делатност треба сматрати за помоћну или за претежну или секундарну је да се процени улога коју она има у предузећу као целини.

В. Синоптичка табела према делатности и локацији

	Једна или више локација	Једна локација
Једна или више делатности	Предузеће	Локална јединица
	Институционална јединица	
Једна делатност	Јединица врсте делатности (КАУ)	Локална јединица врсте делатности (LKAU)
	Јединица хомогене производње (УНП)	Локална јединица хомогене производње (LUNP)

Радна група за пословне регистре и статистичке јединице

EUROPEAN COMMISSION
EUROSTAT

Directorate G: Global Business Statistics
Unit G-1: Business statistics - coordination and registers

**Писмо о намерама Групе директора пословних статистика и Групе директора
макроекономских статистика о конзистентној имплементацији Уредбе Савета
(ЕЕС) број 696/93 о статистичким јединицама**

Предлог израдила Оперативна радна група за статистичке јединице

Усвојено од стране директора пословних статистика и директора макроекономских статистика

25–26. јуна 2015.

Писмо о намерама Групе директора пословних статистика и Групе директора макроекономских статистика о конзистентној имплементацији Уредбе Савета (ЕЕС) број 696/93 о статистичким јединицама

(Предлог)

Имајући у виду контекст

- Уредба 696/93 од 15. марта 1993. године о статистичким јединицама за посматрање и анализу статистичког производног система у заједници била је и јесте средство за премошћивање јаза између различитих административних структура у земљама чланицама Европског статистичког система (ЕСС) и усклађене статистичке праксе која се односи на статистичке јединице. Међутим, правни и административни развој, као и промене у структури економије, од њеног усвајања проширили су јаз између статистичких јединица које треба користити у пословним статистикама и јединица које се користе као инпут за њихово креирање. Тако да се појавила потреба за усмеравање њене операционализације ради унапређења релевантности и упоредивости пословних статистика.
- Имплементација Уредбе 696/93 је потребна када се на њу позивају друге уредбе. У том смислу од посебног значаја је Уредба 177/2008 о пословним регистрима за статистичке сврхе, зато што је она у основи пословних статистика и статистике којима су пословне статистике инпут, као што су национални рачуни. Ти захтеви иду преко граница захтева за европске пословне статистике.
- Усаглашеност са Уредбом 696/93 је потребна да би се произвеле пословне статистике доброг квалитета, национални рачуни и повезане статистике попут платног биланса и регионалних рачуна, а у складу са Европским кодексом статистичке праксе. То је потребно корисницима статистике на националном нивоу, као и на супранационалном (наднационалном) нивоу, који траже упоредивост између статистичких домена и између пословних статистика у ЕСС и статистика које се заснивају на њима.

Имајући у виду скорошњи развој

- Усаглашеност са Уредбом 696/93 је неопходан услов за задовољавање растућих потреба за конзистентним подацима о прекограничним аспектима статистичког система у ЕУ, укључујући оне о глобалним токовима (*global value chains*), како је описано у Меморандуму из Риге „Ка бољем мерењу глобализоване економије“ (*Towards better measurement of the globalised economy*), усвојеном од стране Одбора Европског статистичког система (*The European Statistical System Committee*) 26. септембра 2014. године.
- Усаглашеност са Уредбом 696/93 је имплицитна у Визији ЕСС (*ESS Vision 2020*) 2020 и бизнис архитектури ЕСС, које се налазе у процесу развоја. Унапређење кохерентности између пословних статистика и националних рачуна и повезаних статистика је кључни циљ ЕСС за будућност. Није нужно да се статистичке јединице директно опсервирају па се, тако, статистичке информације о тим јединицама конструишу на основу података о инпут јединицама које могу послужити за више сврха и које нису нужно идентичне са аутпут јединицама.
- У контексту Оквирне уредбе којом се интегришу пословне статистике (*Framework Regulation Integrating Business Statistics – FRIBS*), донесена је одлука да се не замењује Уредба 696/93 новом уредбом него да се треба усредсредити на правилну имплементацију постојеће уредбе. Међутим, у дискусији након које је донесена ова одлука показало се да је неопходно спровести темељнију размену мишљења о статистичким јединицама, независно од Уредбе 696/93. У том смислу, важно је приметити да се Саветодавна експертска група (*Advisory Expert Group – AEG*) за националне рачуне већ усагласила да се формира Оперативна радна група за статистичке јединице (*Task Force on Statistical Units*), која би преузела препоруке *SNA 2008* које се односе на статистичке јединице (укључујући институционалне јединице), и која би проценила да ли ће бити потребно препоруке о статистичким јединицама прилагођавати у будућности. На нивоу ЕУ, ова дискусија ће, од самог почетка, обухватити и Европски систем централних банака (ЕЦЦБ). Нове или ревидиране статистичке јединице требало би да буду координисане на глобалном плану ради избегавања пораста асиметричности.

Узимајући у обзир рад Евростатове Оперативне радне групе за статистичке јединице

- Евростатова Оперативна радна група за статистичке јединице формирана је 22. априла 2013. године, а деловала је до 2. децембра 2014. године. Израдила је предлог скупа Оперативних правила за статистичке јединице дефинисане Уредбом број 696/93, узимајући у обзир *ESA 2010* и *BPM 6*.
- Оперативна група је такође развила и Руководеће принципе за имплементацију Оперативних правила у статистичким пословним регистрима и пословним статистикама.
- Оперативна група је имала у виду резултате рада *ESSnet* о профажлингу и *ESSnet* о конзистентности, као и текуће активности Регистра евро група и националних статистичких пословних регистара.
- Оперативна група је узела у обзир:
  - административне/правне промене, промене у структури економије и настанак и развој ЕСС који су се догодили након усвајања Уредбе 696/93;
  - посебно нове прописе (*new legislation*) који се односе на пословне статистике, еволуцију међународних рачуноводствених стандарда, промене у међународном статистичком систему, као и развој пословних статистика са предузећем у центру; и
  - међународне експерте за националне рачуне на предлог Групе директора макроекономских статистика из ЕСС, као и из ЕЦБ и ОЕЦД (*Organisation for Economic co-operation and Development*), да помогну како би се успоставиле везе између пословних статистика и националних рачуна, као и других корисника, као што су платни биланс и регионални рачуни.

Узимајући у обзир консултације између ЕСС и ЕЦБ

- Резултати процеса консултација са националним статистичким органима и чланицама ЕЦБ узети су у обзир од стране *TFSU*.
- Принцип супсидијарности имплицира да су земље чланице слободне да одреде како ће организовати прикупљање података, обраду и анализу за пословне статистике на начин за које оне сматрају да је оптималан, узимањем у обзир националних административних структура, уз претпоставку да су испуњени захтеви који се односе на квалитет ЕСС пословних статистика, националних рачуна и повезаних статистика попут платног биланса и регионалних рачуна.
- Даља имплементација Уредбе број 696/93 је подржана у целокупном ЕСС.

Пут напред преко заједничког писма о намерама: Група директора пословних статистика и Група директора макроекономских статистика

Усваја:

- Оперативна правила за статистичке јединице (дата су у Анексу овог писма о намерама) као водећу референцу за интерпретацију Уредбе број 696/93;
- Руководеће принципе за имплементацију Оперативних правила у статистичким пословним регистрима и пословним статистикама (дата су у Анексу овог писма о намерама). Они се могу употребити као основа за повећање усаглашености са Уредбом број 696/93.
- **Препознаје да ће се применом овог приступа:**
  - омогућити потпуно испуњавање захтева у погледу квалитета који се односе на статистичке пословне регистре и пословне статистике у ЕСС и смањити трошкови и напори у националним статистичким заводима;
  - узети у обзир национални услови тако што су поштовани принципи пропорционалности у супсидијарности, на основу којих је националним заводима омогућено да организују прикупљање, обраду и анализу података на начин за који они сматрају да је оптималан, уз претпоставку да су испуњени захтеви ЕСС у погледу квалитета;

- и да ће руководећи принципи бити на располагању да помогну земљама чланицама, уколико оне то желе, тако да се улагања могу фокусирати на реалне и суштинске користи. Намера је да то доведе веће усаглашености, и заузврат да унапреди упоредивост и релевантност европских статистика.
- Подстицање текућих напора у контексту Регистра евро група и националних статистичких пословних регистара на унапређењу координације и конзистентности између земаља чланица у ситуацијама када групе предузећа делују и преко граница – обезбеђује тачан опис делатности група предузећа у ЕУ без дуплирања или испуштања и конзистентно са методологијом националних рачуна и платног биланса; побољшава квалитет података на националном нивоу и обезбеђује основу за испуњавање растућих потреба за подацима о прекограничним аспектима статистичког система у ЕУ; при чему укључује и податке којима се добијају боље информације о глобалним токовима.
- Позив на непрекидно дељење знања и праксе међу чланицама ЕСС за статистичке сврхе, тамо где је то потребно, како би се имплементирала Уредба број 696/93 на координисан начин.
- Позив на организовање темељне дискусије о статистичким јединицама, независно од Уредбе 696/93. То би укључило и поновно разматрање избора статистичких јединица које се користе у националним рачунима, платном билансу итд. Оперативна група за статистичке јединице дала је своје мишљење о критеријумима који се могу користити као полазна тачка.

Анекси садрже следеће:

- оперативна правила за статистичке јединице дефинисане Уредбом број 696/93;
- руководеће принципе за конзистентну имплементацију Оперативних правила у статистичким пословним регистрима и пословним статистикама.

EUROPEAN COMMISSION
EUROSTAT

Directorate G: Global Business Statistics
Unit G-1: Business statistics - coordination and registers

Анекс 1 Писму о намерама Групе директора пословних статистика и Групе директора макроекономских статистика о имплементацији Уредбе Савета (ЕС) број 696/93 о статистичким јединицама

Руководећи принципи за имплементацију статистичких јединица у националним статистичким институцијама у пословним регистрима и пословним статистикама

Предлог Оперативне радне групе о статистичким јединицама

Усвојено од стране директора пословних статистика и директора макроекономских статистика

25–26. јуна 2015.

1. Увод

- (а) Овај документ садржи скуп руководећих принципа за имплементацију Уредбе 696/93 о статистичким јединицама у националним статистичким институцијама за статистичке пословне регистре и пословне статистике у координацији са националним рачунима/платним билансом комбинујући обе перспективе – произвођачку и корисничку. Ове руководеће принципе би требало разматрати истовремено са оперативним правилима и временским оквиром као подршку Писму о намерама *BSDG* и *DMES*.
- (б) Овај документ је организован на следећи начин:
- Терминологија и домен обухвата
  - Пословни регистри и пословне статистике
  - Методи за примену оперативних правила
  - Захтеви у погледу квалитета
  - Евалуација квалитета
  - Координисана имплементација
  - Анекс који садржи критеријуме за избор релевантних статистичких јединица.

2. Терминологија и домен обухвата

- (а) У овом документу руководећи принципи представљају концизан приказ главних смерница, критеријума и принципа који се користе приликом имплементације статистичких јединица у пословним регистрима и пословним статистикама. Ови принципи се ограничавају на следеће врсте статистичких јединица:
- Група предузећа
  - Предузеће
  - Јединица врсте делатности (*KAU*)
  - Локална јединица
  - Локална јединица врсте делатности (*LKAU*)⁷
- (б) У контексту руководећих принципа, термин статистичка јединица примењује се на јединицу на бази које се производе резултати пословних статистика. Оне могу бити другачије у односу на јединице из којих или о којима се подаци стварно прикупљају у процесу производње резултата.
- (в) Оперативна правила обухватају те јединице.
- (г) Иако изгледа да је у овом документу у фокусу предузеће, важно је истаћи да су исти принципи применљиви и на остале наведене јединице.
- (д) У контексту руководећих принципа, термин пословне статистике не обухвата националне рачуне, али су пословне статистике суштински важан извор из кога добија податке производња националних рачуна.

3. Пословни регистри и пословне статистике

- (а) Врсте статистичких јединица које треба укључити у пословне регистре и користити у пословним статистикама дефинисане су уредбама које уређују те пословне статистике.
- (б) Важно је препознати улогу и повезаност различитих врста јединица које се користе за креирање статистичких јединица у пословним регистрима и пословним статистикама. У те јединице спадају:

⁷ Значај правилног разграничења *LKAU* потребно је нагласити због националних рачуна, посебно за оне јединице које су вертикално интегрисане.

- административна јединица⁸ – ентитет који је дефинисан за административне сврхе;
  - правна јединица – овај ентитет је препознат од стране закона или друштва независно од лица или институција које их поседују (правно или физичко лице);
  - јединица посматрања – овај ентитет се дефинише као јединица о којој се прикупљају подаци;
  - извештајна јединица⁹ – овај ентитет је дефинисан као јединица од које се прикупљају подаци о јединици посматрања.
- (в) На националном нивоу, за неколико земаља чланица везе (линкови) између административних јединица су од битног значаја за генерисање и одржавање пословног регистра високог квалитета. Такође, потребно је да постоје јасне концептуалне и оперативне везе између различитих врста статистичких јединица и одговарајућих правних јединица.
- (г) У случају мултинационалних група предузећа битно је да су статистичке јединице одређене на координисан начин и конзистентно у свим земљама чланицама.

4. Добра пракса ЕСС за примену оперативних правила

- (а) Оперативна радна група за статистичке јединице развила је скуп оперативних правила за разграничење статистичких јединица. Урађен је предлог тих правила како би се обезбедило договорено решење за проблеме разграничења јединица за сличне ситуације на које могу наићи национални статистички заводи. За такве ситуације, ова решења омогућавају координацију између чланица ЕСС и између статистичких домена.
- (б) У неким случајевима, али свакако не у свим, ова оперативна правила се могу применити аутоматски. Резултати које даје примена оперативна правила могу се добити као апроксимација ако се користе национално дефинисана аутоматизована правила која се примењују на административне или на правне јединице.
- (в) У неким случајевима, свакако не у свим, ова оперативна правила могуће је применити аутоматизовано. Резултате који су сугерисани оперативним правилима могу се апроксимирати тако што ће се користити национално дефинисана аутоматизована правила која се примењују на административне или правне јединице.
- (г) Због сложености примене аутоматизованог профајлинга великих и сложених економских организација, алтернативан приступ је да се ручно (мануелно) примене оперативна правила (*manual profiling*)¹⁰. У том контексту, сложене су оне организације које представљају велике групе правних јединица које делују у оквиру домаће или мултинационалне групе предузећа.
- (г) Где год то одговара, или је могуће, треба узети у обзир и применити препоруке *ESSnet* о *ESBRs*, профајлингу и конзистентности.

5. Захтеви у погледу квалитета (Кодекс праксе европске статистике, принципи 12–15)

- (а) На националној статистичкој институцији је обавеза да организује прикупљање података за пословни регистар и за пословне статистике на начин за који сматра да је оптималан, узимајући у обзир националне административне системе, уз претпоставку да су испуњени захтеви о квалитету ЕСС за пословне регистре и пословне статистике.

⁸ Административна јединица не мора нужно бити и правна јединица. На пример, правна јединица може поседовати неколико локалних јединица у различитим општинама. Свака од тих локалних јединица може бити регистрована као административна јединица, нпр. од стране општинске администрације или за потребе управљања радном снагом. Правна јединица је подврста административне јединице.

⁹ Извештајна јединица може бити нпр. административна или правна јединица. Извештајна јединица може бити једнака статистичкој јединици.

¹⁰ Треба приметити да профајлинг има своју дефиницију и нека од оперативних правила односе се на профајлинг. У пословним статистикама „интензивни профајлинг“ се обично користи за активност слања статистичара у седиште великих пословних субјеката (група) ради разматрања разграничења статистичких, извештајних и јединица посматрања на бази оперативне структуре пословног субјекта. У случају да се не посећује пословни субјект и ако се користе само јавне информације (годишњи извештаји, информације са веб-сајта пословног субјекта итд.), као и информације из статистичког истраживања, тада се то назива „лаки профајлинг“ (*light profiling*) или канцеларијски профајлинг (*light profiling* или *desk profiling*). У оба случаја, спроводи се „мануелна активност“. Изван домена пословних статистика термин „профајлинг“ има општије значење. *ESSnet* о профајлингу користи овај термин у смислу пословних статистика, али се такође експлицитно фокусира на мултинационалне групе предузећа у свом обухвату.

- (б) За групе предузећа и предузећа, од националних статистичких завода се тражи да примене одговарајући метод за разграничење статистичких јединица, који би био у складу с правним захтевима европских статистика.
- (в) У случају да национални статистички завод наиђе на неку специфичну ситуацију која није покривена скупом оперативних правила, она ипак треба да направи избор између различитих метода разграничења (аутоматска правила, мануелно разграничење статистичких јединица и употреба административних јединица) као апроксимацију за статистичке јединице. То је на националним заводима за статистику, уз претпоставку да су испуњени захтеви европских статистика.

6. Евалуација квалитета

- (а) У земљама чланицама није увек могуће имплементирати најбољу праксу због низа правних, пореских и регионалних структурних различитости, као и због оптерећења пословних субјеката, ограничења у погледу расположивости ресурса или времена. Тако да ће различита оперативна правила за различите врсте јединица и одговарајућа упутства бити категоризована као А, В и С приступи квалитету, у зависности од сложености и величине групе предузећа, где су:
- А методи: методи који највише одговарају (за „А“ методе се сматра да задовољавају препоручену или најбољу праксу, на пример, примена мануелног профажлинга на све велике, тешке и комплексне случајеве. У случају мултинационалних група предузећа, национална разграничења се заснивају на профажлингу, које може бити (мануелно или аутоматизовано) у зависности од сложености случаја и глобалне структуре).
  - В методи: то су они методи који се могу применити у случају да није могуће користити А метод. (за „В“ метод се сматра да покрива алтернативе препорученој или најбољој пракси али је ипак нека врста добре праксе. На пример, профажлинг (мануелни или аутоматизован) примењен је на једноставна мултинационална предузећа на националном нивоу, са одговарајућим разматрањем глобалне структуре разграничених домаћих предузећа).
  - С методи: то су методи које не би требало користити (за „С“ методе се сматра да препознају примену правила, на пример у случајевима некоординисаних приступа једноставнијим случајевима или на неке специфичне ситуације, али не на бази правила).

Табела. Примена метода А, В и С за разграничење група предузећа

	Мануелни интензивни профажлинг	Мануелни десктоп профажлинг	Аутоматизовани профажлинг
Велике ¹¹ и сложене групе предузећа	А	В	С
Велике и једноставне	А	А	С
Мале и сложене	А	А	В
Мале и једноставне	А	А	А

- (б) Националне статистичке институције морају бити у стању да покажу на веродостојан начин да су испуњени захтеви ЕСС у погледу квалитета пословних регистара и пословних статистика. То значи да могу да уверљиво оправдају избор који су направиле за праг профажлинга, као и то да су спровеле тестирање утицаја изабраних правила за аутоматизовани профажлинг.

¹¹ Велико: значајан утицај у одговарајућој групи класификације делатности.

Мало: занемарљив утицај у одговарајућој групи класификације делатности.

Сложено: на пример, много правних јединица са много различитих делатности и размене између јединица.

Једноставно: на пример, једна делатност у свим правним јединицама и помоћне делатности.

7. Организовање подршке имплементацији

- (а) Националне статистичке институције које сада не испуњавају захтеве ЕСС у погледу квалитета у домену пословних регистара/пословних статистика обавезне су да израде координирану и договорену мапу пута ка имплементацији неопходних промена. Предлог је да се те националне статистичке институције прво фокусирају на пословне регистре. Природно, то ће највероватније водити до накнадног фокуса на пословне статистике, а након тога на статистике вишег нивоа агрегације (попут националних рачуна).
- (б) Тамо где се појаве значајне разлике између разграничења статистичких јединица према новом и према старом методу, неопходно је ефекте тих разлика квантификовати и координирати са корисницима.
- (в) Код пословних статистика потребно је да постоји повезан програм између краткорочних и годишњих статистика. То би значило да за најмање један период подаци структурних пословних статистика буду произведени према старом и према новом начину производње. Тиме ће се добити информације о размери дисконтинуитета, чиме се омогућава корисницима (попут националних или регионалних рачуна, и осталих) да планирају како ће одговорити на утицај који те промене могу имати на краткорочне и годишње агрегате. Исти принцип ће се применити и на друге статистичке домene у којима је такође најмање у једном периоду потребно произвести оба резултата (према старом и према новом методу) и избећи дисконтинуитете. Детаљнија разрада се може добити од стране посебних радних група на захтев земаља чланица.
- (г) Када СПР испуни захтеве у погледу квалитета, тада пословне статистике имплементирају промене придржавајући се координисаног приступа и временског оквира.
- (д) Након што су произведене пословне статистике, имплементација промена у подацима спроводи се у осталим доменима на које се то односи. И овде се примењују исти наведени принципи, а посебно избегавање дисконтинуитета.
- (ђ) Овде постоји један кључни додатак координисаној имплементацији у оквиру националних статистичких институција који је потребно размотрити. У случају када група предузећа послује и изван граница земље, биће корисна већа координација и сарадња између земаља чланица како би се обезбедиле структуре доброг квалитета и одговарајући подаци који одговарају и националним потребама и потребама ЕСС. Овај аспект је третиран у контексту група предузећа и *ESS.VIP ESBRs* и у контексту развоја међународног профайлинга у земљама чланицама.

EUROPEAN COMMISSION
EUROSTAT

Directorate G: Global Business Statistics
Unit G-1: Business statistics - coordination and registers

Анекс 2 Писму о намерама Групе директора пословних статистика и Групе директора макроекономских статистика о конзистентној имплементацији Уредбе Савета (ЕЦ) број 696/93 о статистичким јединицама

**Оперативна правила за имплементацију статистичких јединица развијена од стране
Оперативне радне групе за статистичке јединице**

Дефиниције статистичких јединица према Уредби 696/93

Предлог Оперативне радне групе за статистичке јединице

Усвојено од стране директора пословних статистика и директора макроекономских статистика

25–26. јуна 2015. године

Оперативна правила за имплементацију статистичких јединица дефинисаних Уредбом 696/93

Уредба о статистичким јединицама (*CR 696/93*) усвојена је годину дана након увођења јединственог тржишта. Њена сврха је основа за производњу конзистентне и интегрисане европске статистике које би по свом квалитету и садржају омогућиле управљање тим тржиштем.

Успостављање јединственог тржишта (*single market*) имало је за циљ пораст међународних активности предузећа, што је прво резултирало повећањем међународне трговине а касније порастом и волумена и броја директних инвестиција у другим земљама. У почетку су предузећа пословала само из својих домицилних земаља, постепено су постајала глобална и данас су лоцирана у више земаља истовремено. Истовремено се повећала правна комплексност тих предузећа. Предузећа, која су се својевремено састојала од једне правне јединице, раздвојила су своје делатности на више правних јединица и на много различитих начина. Узроци за то се налазе у пореским, царинским и другим разлозима, који нису у директној вези са економском сврхом предузећа. Обе ове тенденције се такође појављују код све већег броја малих и средњих предузећа.

У овом променљивом економском свету пуко изједначавање правне и административне јединице са статистичком јединицом даје све више и више нереалну слику економије. Штавише, правне и административне јединице су пројектоване за сврхе које првенствено нису повезане са статистиком, а пошто правни и административни системи у земљама чланицама нису у потпуности усклађени, јединице које ти системи креирају не морају бити упоредиве.

У оквиру програма Европске комисије Модернизација европских предузећа и економске статистике (*Modernisation of European Enterprise and Trade Statistics – MEETS*), покренут је *ESSnet* за конзистентност ради постизања униформне интерпретације и имплементације дефиниције статистичких јединица, што би омогућило упоређивање података из различитих земаља чланица. Група *ESSnet* за конзистентност је предложила реформулисање дефиниције статистичке јединице предузеће, група предузећа, јединица врсте делатности и локална јединица врсте делатности заједно са оперативним правилима. Друга мрежа *ESSnet* за профајлинг, у оквиру програма *MEETS*, концентрисала се на дефиниције предузећа и група предузећа и оперативна правила и развила је практична упутства и методе профајлинга фокусирајући се на тенденције глобализације и све већу сложеност структуре предузећа. У обе мреже *ESSnet* сарађивало је више земаља чланица. На основу тог рада, формирана је Оперативна група са задатком да развије скуп оперативних правила за интерпретацију и имплементацију Уредбе 696/93.

Мандат Оперативне групе за статистичке јединице усвојен је од стране Групе директора европских пословних статистика, коју је подржала Група директора макроекономских статистика на састанцима током децембра 2014. године. Циљ Оперативне групе је био да изради упутство и да у крајњој инстанци убрза побољшану и више упоредиву имплементацију статистичких јединица наведених у Уредби 696/93.

Посебно се водило рачуна о конзистентности са *ESA 2010 (SNA 2008)*, *BoP* уредбом и осталим регулативама ЕУ. На основу тога, Оперативну групу су чинили експерти из пословних регистара и пословних статистика, националних рачуна, платног биланса и других статистичких области, који су били из земаља чланица, Евростата, ЕЦБ и *OECD*.

Ова правила треба разумети као компромис и неке од земаља чланица их могу сматрати као друго најбоље решење. Међутим, са становишта корисника, даје се предност конзистентности и упоредивости између домена и земаља. Интенција је да оперативна правила покрију највећи број случајева. Када се примењују, сва правила би требало узети у разматрања, а не посматрати само неко појединачно правило изоловано.

Овај документ садржи скуп оперативних правила који је развила Оперативна група за статистичке јединице. Документ су прегледале следеће ЕСС и ЕЦБ радне групе: Радна група за пословне регистре и статистичке јединице, Радна група за националне рачуне, Радна група за платни биланс, Одбор за монетарну, финансијску и статистику платног биланса (*Committee for Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics – CMFB*) и његова посебна подгрупа за *FRIBS* и *BoP/IIP*. Ова оперативна правила усвојена су од Групе директора пословних статистика и Групе директора макроекономских статистика на њиховим паралелним састанцима 25–26. јуна 2015. године у Луксембургу.

Оперативна правила су развијена за следеће статистичке јединице: предузеће, група предузећа, јединица врсте делатности, локална јединица и локална јединица врсте делатности. Поред тога дати су примери за помоћне делатности. Пре сваког оперативног правила даје се навод дела Уредбе 696/93. У неким случајевима упутства су разрађенија.

Оперативна група није развила оперативна правила за институционалну јединицу будући да она – у општем случају – не представља део циљне популације пословних статистика. Даља упутства за примену институционалне јединице могу се пронаћи у Уредби (*EEC*) 696/93 и у *ESA*.

Предузеће

Дефиниција – Уредба 696/93

Предузеће је најмања комбинација правних јединица која је организациона јединица, а која производи добра или услуге, и има одређени степен аутономије у доношењу одлука, посебно одлука које се односе на алокацију текућих ресурса. Предузеће обавља једну или више делатности на једној или више локација. Предузеће може чинити и само једна правна јединица.

Објашњење

Тако дефинисано предузеће је економски ентитет који, према наведеном, може, у одређеним околностима, кореспондирати некој групи од више правних јединица. У ствари, неке од тих правних јединица обављају делатност искључиво за друге правне јединице па њихово постојање може бити објашњено само неким административним разлозима (нпр. порески разлози), без којих немају никакав економски значај. Велики део правних јединица без запослених лица такође спада у ову категорију. У многим случајевима, делатности тих правних јединица треба третирати као помоћне делатности централне правне јединице којој служе, којој припадају и којој треба да буду додате како би се формирало предузеће које се користи у економској анализи.

Оперативна правила

(1) Оперативно правило: Карактеристике предузећа

За неку јединицу се сматра да је предузеће ако

- а. користи неопходне производне факторе (нпр. људске ресурсе, опрему, технологију, земљиште и посебно управљање (*management*)),
- б. користи неопходне контролне системе (нпр. интегрисану калкулацију трошкова, која обухвата основну, секундарне и помоћне делатности јединице за коју се сматра да је предузеће), и
- в. има адекватну управљачку структуру, тј. руководиоце (менаџере) који могу доносити одлуке које се односе на процес производње и на економске трансакције.

(2) Оперативно правило: Статус активности предузећа

Сматра се да је неко предузеће активно у одређеном периоду уколико генерише промет, запошљава људе или инвестира у том периоду¹².

(3) Оперативно правило: Идентификовање предузећа у оквиру групе предузећа

У случају групе предузећа, идентификовање статистичке јединице предузеће требало би у принципу урадити на основу структуре и обима групе формираних у националном СГП и Регистру група предузећа (*The EuroGroups Register – EGR*).

Додатна упутства:

- Потребно је уочити да неке групе предузећа могу одлучити да организују своје активности у различитим тзв. профитним центрима или пословним сегментима¹³.
- Сваки од тих пословних сегмената може се користити за статистичке сврхе, и то као полазна тачка за идентификовање предузећа у оквиру групе предузећа.

¹² Држање имовине и/или *liability* може такође бити сматрано за делатност. У том случају се примењују оперативна правила за холдинг / седиште / ентитете посебне намене.

¹³ У општем случају, профитни центар једнак је пословном сегменту, али је могуће и да се разликују. Према Међународним рачуноводственим стандардима (*International Financial Reporting Standards – IFRS*), пословни сегмент се дефинише као део групе предузећа за који постоје расположиве финансијске информације, и чији се резултати редовно сагледавају од стране главног доносиоца одлука тог ентитета, а ради оцене перформанси и алокације ресурса. Менаџер пословног сегмента одговоран је главном доносиоцу пословних одлука за резултате свог сегмента.

- Један пословни сегмент може бити састављен од једне или више правних јединица, или њихових делова, који су међусобно организационо интегрисани, а не и са остатком сегмента, и располажу факторима производње. Такве јединице треба сматрати за предузећа, ако послују под управљањем свог менаџмента и обављају помоћне или вертикално интегрисане делатности¹⁴.
- Примена оперативног правила „Идентификовање предузећа у оквиру групе предузећа“ може резултирати предузећем које је једнако групи предузећа. То је случај кад група предузећа обавља своје делатности под јединственим менаџментом и послује као једна организациона јединица.

(4) Оперативно правило: Помоћне правне јединице¹⁵

Ако нека правна јединица обавља једну или више помоћних делатности за друге правне јединице у оквиру исте групе предузећа, треба је сматрати за помоћну правну јединицу. У том случају она се не сматра предузећем. Резултати помоћних делатности третирају се као инпути за друге јединице групе предузећа и њихови резултати треба да буду консолидовани у предузећима која троше те аутпуте.

У случају да аутпут правне јединице, која обавља једну или више помоћних делатности, само делимично троше друге правне јединице, а правна јединица продаје свој аутпут трећој страни на редовној основи, она се може сматрати предузећем.

Правна јединица или неки њен део лоцирани у једној земљи обављају искључиво помоћне делатности унутар групе предузећа и пружају услуге више од једном предузећу у групи предузећа којој припадају. У случају да предузеће које прима помоћне услуге има локације у једној или више других земаља, правна јединица која пружа те услуге по конвенцији се третира као предузеће и разврстава се према делатности коју обавља.

(5) Оперативно правило: Вертикално интегрисане правне јединице¹⁶

Вертикално интегрисано је оно предузеће у којем се сукцесивно обављају различите фазе производње од стране различитих делова истог предузећа. Аутпут једне фазе представља инпут за следећу фазу, једино се аутпут последње фазе стварно и продаје на тржишту¹⁷.

Правна јединица је вертикално интегрисана, уколико се њен аутпут користи у другој правној јединици исте групе предузећа. У овом случају вертикално интегрисана правна јединица или пословни сегмент су спојени унутар групе са правном јединицом која користи њихов аутпут. Тако спојене правне јединице треба сматрати за једно предузеће.

(6) Оперативно правило: Предузећа активна у више земаља

Примена концепта предузећа може довести до идентификовања предузећа која су активна у више од једне земље. У таквим случајевима постојаће линк између дела јединице из националне економије и регистра група предузећа. За потребе домаће статистике овај национални део треба сматрати за предузеће. Таква резидентна јединица се сматра за јединицу предузеће на економској територији на којој је лоцирана. Међутим, у неким специфичним случајевима ово може проузроковати формирање више од једног домаћег предузећа. За успостављање конзистентности могу помоћи технике попут Европског профайлинга.

¹⁴ Вертикална интеграција: аутпут једне фазе постаје инпут за следећу фазу, једино се аутпут из финалне фазе продаје на тржишту. (Извор: *SNA 2008* параграф 5.23).

¹⁵ По аналогији, ово оперативно правило је применљиво и на пословне сегменте. Примењује се, такође, и на јединице које управљају само факторима производње, као што су земљиште, зграде, опрема или људски ресурси за потребе других правних јединица.

¹⁶ Извор: *SNA 2008*, параграф 5.23.

¹⁷ Ово правило треба посматрати повезано са другим правилима, у случају да целокупан аутпут не преузима друга јединица, то ипак треба проверити, да ли јединица која испоручује аутпут има аутономију или не, па чини једну организациону јединицу са јединицом која користи њен аутпут.

Оперативна правила за седиште, холдинг компанију и ентитет посебне намене

Објашњења

Седишта (HOs)¹⁸, холдинг компаније (HCs)¹⁹ и ентитети посебне намене²⁰ имају посебне карактеристике:

- Делатност седишта укључује надгледање и управљање другим правним јединицама предузећа, пружање подршке њиховим дневним активностима.
- Холдинг компанија се дефинише као правна јединица која држи имовину (капитал) осталих правних јединица али не спроводи никакве управљачке активности. У општем случају, не сматра се да холдинг компаније имају аутономију одлучивања па се комбинују са једном или више произвођачких правних јединица у једно предузеће.
- Ентитети посебне намене, како је идентификовано у оперативном правилу 4, често имају само ограничено присуство у земљи у којој су регистровани. У општем случају, не сматра се да имају аутономију одлучивања па се комбинују са једном или више правних јединица у једно предузеће. Битно питање је да ли седиште/холдинг/ентитет посебне намене има аутономију одлучивања, на које треба одговорити да би могло да се разграничи предузеће. На пример, правна јединица у потпуном власништву јединице родитеља може бити формирана само због пореских разлога. Генерално посматрано, такве правне јединице не задовољавају дефиницију предузећа због тога што не могу да делују независно од јединице родитеља и њихове рачуне треба консолидовати са рачунима надређене правне јединице. Према томе, прво треба оценити аутономију доношења одлука правне јединице.

Остале информације и упутства дати су у Финалном извештају Оперативне групе за седиште, холдинг компаније и ентитете посебне намене. Овај извештај, као и оперативна правила (дају се у наставку), описују већину случајева, али, ипак, не све.

(1) Оперативно правило: Идентификовање карактеристика предузећа

Да би се идентификовале карактеристике предузећа за седиште / холдинг компаније / ентитете посебне намене, примењују се следећи услови:

- а) Ако је неко седиште / холдинг компанија / ентитет посебне намене у власништву нерезидентне надређене јединице, тада се по конвенцији они третирају као предузеће.
- б) Ако је неко седиште/ холдинг компанија / ентитет посебне намене у власништву више јединица, и ако их не контролише ниједна правна јединица, тада се сматрају за посебно предузеће.
- в) Ако је неко седиште / холдинг компанија / ентитет посебне намене у потпуном власништву једне резидентне јединице, без запослених и без компензација запосленима то није довољан критеријум за недостатак независности; у оваквим случајевима потребна су даља истраживања.
- г) За седиште се сматра да увек има аутономију одлучивања.
- д) Владе и (корпорације) обично користе ентитете посебне намене да би прикупили финансијска средства. Такви ентитети посебне намене када су резидентни нису посебне институционалне јединице. Нерезидентни ентитети посебне намене третирају се као посебне институционалне јединице. Истовремено, сви фондови и токови (*stocks and flows*) између опште државе и SPE воде се у рачунима опште државе и SPE; укључујући импутиране трансакције које одражавају позајмице опште државе од нерезидентних SPE²¹.

(2) Оперативно правило 2: Идентификовање седишта и холдинг компанија

Седишта и холдинг компаније у релацијама су са другим ентитетима, односно њиховим подружницама. Отуда информација о структури њиховог биланса стања јесте један од алата за одређивање да ли је неки ентитет седиште, холдинг компанија или је нека друга врста јединице. За идентификовање тих ентитета потребно је применити следеће практично правило:

¹⁸ *Head Offices (HOs).*

¹⁹ *Holding Companies (HCs).*

²⁰ *(Special Purpose Entities – SPE).*

²¹ Видети у *ESA 2010*, параграф 20.47– 20.48.

- Нека правна јединица која има најмање 50% своје имовине инвестиране у њене подружнице сматра се да је тип седиште или холдинг компанија.

(3) Оперативно правило: Дистинкција између седишта и холдинг компаније

Неко седиште може имати значајно мањи број запослених него што га имају јединице које надгледа, односно којим управља. Међутим, уколико нема запослених, то је јасна индикација да није реч о седишту. С друге стране, седишта која само држе имовину могу то обављати с веома малим бројем запослених или без њих. Праг запослености за разграничење седишта и холдинг компанија треба одредити узимајући у обзир националне околности. Посебно треба узети у обзир захтеве националног законодавства у погледу броја запослених у холдинг компанијама.

- Генерално, запосленост од три или више лица је први индикатор да је реч о правној јединици која је седиште.

(4) Оперативно правило: Идентификовање ентитета посебне намене

Да би се идентификовали ентитети посебне намене потребно је применити следећа практична правила:

- а) Ентитети посебне намене су увек у релацији са неком другом правном јединицом, често је то подружница те правне јединице.
- б) Ентитети посебне намене имају обиман биланс стања: обично без финансијске имовине. Према томе, инвестициони доходак и приноси на холдинг (*investment income and holding gains*) главни су елементи њихових рачуна.
- в) Ентитети посебне намене имају мало запослених или их немају.
- г) Производња ентитета посебне намене је веома ограничена. Плате (*fees*) обично иду на рачун матичне компаније.
- д) Ентитете посебне намене често у коначној инстанци директно или индиректно контролише нерезидентна родитељска јединица.

Група предузећа

Дефиниција – Уредба 696/93

Група предузећа јесте асоцијација предузећа која су повезана правним и/или финансијским везама. Група предузећа може имати више од једног центра за доношење одлука, посебно за политику производње, продаје или профита. Група може централизовати одређене аспекте финансијског управљања или опорезивања. Она је економски ентитет који има моћ да врши избор, посебно у погледу јединица из којих се састоји.

Објашњење

1. За неке опсервације и анализе понекад је корисно и неопходно испитивати везе између одређених предузећа и груписати она заједно која су снажно међусобно повезана.

Неколико активности је у току и још нису окончане а односе се на концепт групе предузећа. Група се овде дефинише полазећи од концепта рачуноводствене групе како је дато у Седмој директиви Савета 83/349/ЕЕС (ОЈ No L 193, 18.7.1983, р.1). Ова директива је први пут ступила на снагу у примени на консолидоване рачуне финансијске године која је почела 1990. године. Директивом 90/605/ЕЕС (ОЈ No L 317, 16.11.1990, р.60) проширено је поље примене Седме директиве.

2. На основу значења Седме директиве, претпоставља се да постоји група када 20% капитала или гласачких права држи или контролише друго предузеће. Одредбе које се односе на моћ да се постави директор морају се узети у обзир. Иза финансијске (већинске) контроле, циљ је да се узме у обзир где се стварно налази контрола.

3. Ова дефиниција каква јесте не одговара потребама статистичке анализе зато што „рачуноводствене групе“ не конституишу узајамно искључујуће, адитивне групе предузећа. Статистичку јединицу познату као „група предузећа“, засновану на концепту „рачуноводствене групе“, неопходно је дефинисати применом следећих допуна:

- анализирати рачуноводствене групе на највишем нивоу консолидације (глава групе),
- у групу предузећа укључити јединице чији рачуни су у потпуности интегрисани у рачуне компаније која их консолидује,
- додати јединице које су већински контролисане а чији рачуни нису укључени у општу консолидацију на основу примене неког од критеријума из Седме директиве, тј. разлике у врсти делатности или мала релативна величина,
- одбацили привремене везе које трају мање од годину дана.

4. Група предузећа је скуп предузећа која контролише глава групе. Глава групе је правна јединица родитељ коју не контролише директно или индиректно ниједна друга правна јединица. Зависно предузеће зависног предузећа сматра се зависним предузећем предузећа родитеља. Међутим, постоје одређени облици задружних или узајамних (*mutual*) асоцијација код којих је предузеће родитељ реално у власништву јединица из групе.

5. Групе предузећа су често повезане различитим врстама веза, као што су власништво, контролишући интерес и управљање. Те јединице су често повезане са јединицама исте фамилије из неколико различитих генерација. Јединица група предузећа често кореспондира конгломерату који је повезан преко мреже комплексних релација и често обухвата веома велики распон делатности. У оквиру таквих група предузећа могу се идентификовати подгрупе.

6. Корисно је да се препознају све (већинске или мањинске) везе између главе групе и контролисаног предузећа преко мреже зависних и од зависних зависних јединица. То омогућава да се одслика целокупна структура групе.

7. Што се тиче импликација различитих рачуноводствених директива, увек треба настојати да се направи разлика између основних јединица групе које припадају нефинансијским предузећима и оних које се класификују у финансијске институције. У случају ових других, мора се направити разлика између кредитних институција и осигуравајућих друштава. Неке групе предузећа могу се раширити по целом свету, али потребно је спровести анализу за њихов део на економској територији Заједнице, као и на свакој земљи чланици.

8. Јединица група предузећа посебно је корисна за финансијску анализу и за истраживање стратегија компаније, али је по природи превише променљива и нестабилна да би се усвојила као централна јединица за посматрање и анализу, што остаје предузеће. Она (*EG*) се користи за компилацију и презентирање одређених информација.

За објашњења формулисана у Уредби 696/93 тврди се да су формулисана иако нека испитивања која се односе на концепт групе још нису била завршена. Она, такође, садрже референце које су застареле у наредних двадесет година. Тако да су појашњења и освежења била неопходна.

Седма директива Савета је повучена и замењена Директивом 2013/34/ЕУ.

Правна јединица родитељ која није контролисана ни од једне друге правне јединице, па је самим тим глава групе предузећа, не мора да има обавезу подношења рачуна. То је, на пример, случај ако је глава групе физичко лице или држава. Одатле следи да јединица која је на највишем нивоу консолидације није обавезно идентична са главом групе. Осим тога, менаџмент групе предузећа није нужно запослен од стране главе групе или јединице на највишем нивоу консолидације. Исто тако може постојати више од једног центра одлучивања. У том случају неопходно је идентификовати центар одлучивања који доноси одлуке које се односе на групу као целину.

Да би ствари биле јасније, користиће се следећи термини:

1. Јединица која контролише: Глобална²² глава групе (*GGH*)
2. Јединица која управља: Центар одлучивања (*GDC*)
3. Јединица која консолидује: Јединица консолидације на највишем нивоу (*HLC*)

Појашњење дефиниције групе предузећа

Група предузећа може бити описана и као кластер правних јединица под истом контролом. То може имплицирати да група предузећа кореспондира само једном предузећу.

Оперативна правила

(1) Оперативно правило: Контрола

Контрола над неком правном јединицом дефинише се као способност да се одређује општа политика корпорације. Она се може испољавати као: (а) поседовање више од половине гласачких акција, (б) располагање правом за именовање и разрешење већине чланова управе, (в) располагање правом испољавања доминантног утицаја над правном јединицом, (г) директна или индиректна контрола више од половине гласачке моћи акционара у другој правној јединици, или на други начин показујући да *de facto* постоји контрола. Индиректна контрола односи се на случај кад правна јединица контролише неку правну јединицу преко друге правне јединице. То укључује, такође, и кумулативну контролу, тј. контролисање две или више правних јединица које заједно имају више од половине гласачких удела правне јединице у питању.

Групу предузећа контролише њена глобална глава групе. *GGH* се дефинише као јединица (правно или физичко лице) која контролише све правне јединице групе и није контролисана од ниједне друге правне јединице.

(2) Оперативно правило: Управљање и контрола

Групу предузећа увек контролише једна *GGH*. Обично једна *GGH* контролише једну групу предузећа, међутим, могуће је да *GGH* контролише више од једне групе предузећа. Један знак да *GGH* контролише више група предузећа може бити консолидовање рачуна на једном нивоу ниже од *GGH*, као и постојање више консолидованих рачуна.

Јединица која обавља стварно управљање групом предузећа назива се Глобални центар одлучивања и није нужно идентичан са *GGH*.

²² Исто се и на групе предузећа које су у потпуности резидентне, тј. размештене само у једној земљи, примењују термини глобална глава групе и глобални центар одлучивања. Термин „глобално“ овде се не односи на глобално у смислу „широм света“, него у смислу „доминантно“, будући да у оквиру групе може постојати више центара одлучивања. Ако се, на пример, група предузећа састоји од више од једног предузећа, та предузећа могу такође имати центре одлучивања. Међутим, ти центри одлучивања не доносе одлуке о групи предузећа. Само се у Глобалном центру одлучивања доносе одлуке о групи.

(3) Оперативно правило: Консолидовање и контрола

На основу Директиве 2013/34/ЕУ (члан 22), удели у подружницама предузећа треба да буду наведени у билансу стања компаније.

Све правне јединице које су у потпуности консолидоване у рачуне групе предузећа чине део групе предузећа. У случају да је глава глобалне групе идентична јединици на највишем нивоу консолидације, она се такође обухвата у рачунима. Правне јединице које нису консолидоване али које контролише глобална глава групе такође чине део групе предузећа. Уколико се разлика између обухвата консолидације (*consolidation perimeter*) и правног обухвата (*legal perimeter*) односи на статистички несигнификантне правне јединице, обухват консолидације је релевантан за статистичке сврхе.

У случају да глобална глава групе не израђује консолидоване рачуне и извештаје, правна јединица која је на нивоу испод а која има обавезу да израђује консолидоване рачуне и годишње извештаје назива се јединица највишег нивоа консолидације (*HLC*) и она одређује обухват консолидације групе предузећа.

Јединица врсте делатности (KAU)

Дефиниција – Уредба 696/93

Јединица врсте делатности групише све делове предузећа који обављају исту делатност на нивоу групе КД и она одговара једној или више оперативних подела предузећа. Информациони систем предузећа мора бити у стању да прикаже или израчуна за сваку KAU барем следеће: вредност производње, међуфазну потрошњу, трошкове рада, пословни вишак и запосленост и бруто инвестиције у основна средства.

Објашњење

1. Јединица врсте делатности је уведена као јединица посматрања ради побољшања хомогености резултата статистичких истраживања према делатности и одатле побољшања међународне упоредивости, зато што се на нивоу предузећа могу уочити различите врсте хоризонталне и вертикалне интеграције како на националном, тако и на међународном нивоу. Ентитет који обавља само помоћне делатности за предузеће којем припада не сматра се посебно јединицом KAU. У ствари, KAU кореспондира оперативној дефиницији која је дата у параграфу 96 Увода у *ISIC Rev. 3*.

2. Јединица врсте делатности у оквиру одређене категорије КД може производити производе који су изван хомогене групе, и то као резултат обављања секундарних делатности које се не могу посебно идентификовати на основу расположиве рачуноводствене документације. И обрнуто, јединице врсте делатности разврстане у одређену категорију у класификационом систему на основу претежне делатности не производе целокупан аутпут хомогених група специфичних производа због тога што се исти производ може произвести у секундарним делатностима KAU које припадају некој другој категорији КД.

3. Интерни рачуни предузећа (профитни или трошковни центри) често су развијани у складу са критеријумима који су веома блиски концепту делатности. Они омогућавају добијање података на нивоу KAU, тако да их је могуће посматрати.

4. Сви трошкови помоћних делатности морају се алоцирати на претежну и секундарне делатности, па самим тим на KAU, које се посматрају у оквиру предузећа.

Додатна објашњења:

У сада важећој *ISIC Rev.4* оперативна дефиниција KAU је дата у параграфу 85.

У свим случајевима када се позива на *NACE Rev.1* у дефиницији KAU из Уредбе 696/93, та правила су идентична важећим правилима из *NACE Rev. 2*.

Оперативна правила

(1) Оперативно правило: Прагови

У практичној имплементацији, разграничење KAU може бити ограничено на предузећа која због своје величине (нпр. вредност производње) имају:

(а) значајан утицај на (националне) агрегатне податке у оквиру неког нивоа КД, и

(б) на нивоу појединачног предузећа секундарна делатност је она која:

– даје више од 30% укупне производње на нивоу групе (четири цифре) КД,

или

– више од 20% на нивоу области (две цифре) КД.

(2) Оперативно правило: Остале KAU

У случају предузећа која нису обухваћена правилом 1, сматра се да је KAU једнака предузећу.

(3) Оперативно правило: Процене

У случају да сви економски индикатори нису расположиви од стране респондента, они се могу проценити од стране националног статистичког органа.

Напомене:

- (а) Јединице врсте делатности није потребно разграничавати за сва предузећа. Одређивање KAU се може ограничити само на она предузећа која се – због своје величине – сматрају релевантним на националном нивоу. Могући критеријуми релевантности на националном нивоу су промет (*turnover*) или запосленост. Овим оперативним правилом остављено је националним статистичким организацијама да одлуче колико далеко ће ићи у разграничењу појединих предузећа.
- (б) Разграничење KAU је релевантно само за предузећа која су (1) хетерогена и (2) чије су секундарне делатности толико значајне да би, ако се таква предузећа не разграниче у KAU, то имало значајан негативан утицај на тачност мерења националне производње, на нивоу делатности.
Број KAU који треба разграничити тако ће зависити од жељеног нивоа тачности (индикатора у питању), с једне стране, и, с друге стране, од конкретне економске структуре, у датој земљи и у датој временској тачки, тј. број и величина предузећа, њихова хетерогеност на нивоу делатности, и њихова организација.
- (в) Прагови (од 20% и 30%, респективно), наведени у оперативном правилу (1) као смерница, значе да национални статистички заводи могу разграничити више KAU. Као пример може да послужи следеће: случај кад је секундарна делатност у неком предузећу од малог значаја за то предузеће (тј. доприноси мање од 30% или 20% укупној производњи предузећа), али је та специфична секундарна делатност од националног значаја (нпр. то предузеће је једини национални произвођач у тој посебној делатности).

Локална јединица

Дефиниција – Уредба 696/93

Локална јединица је предузеће или неки његов део (нпр. радионица, фабрика, складиште, канцеларије, рудник или депо) која је лоцирана на географски одређеном месту. На том месту или из њега економска активност се обавља на основу тога што, осим одређених изузетака, активност обављају једно или више лица (чак и у непотпуном радом времену) за једно предузеће.

Објашњења

1. У случају када неко ради на више места (одржавање или надзор) или од куће, за локалну јединицу се узима место одакле се добијају инструкције или из којег се организује рад. Мора постојати могућност да се одреди број запослених који припада свакој локалној јединици. Међутим, све правне јединице које служе као правна основа за предузеће или неки његов део морају имати локалну јединицу која је регистровано седиште, чак и ако нико не ради у тој локалној јединици. Осим тога, могуће је да локална јединица у целини обавља само помоћне делатности.

2. Став географски одређено место мора се стриктно интерпретирати: две јединице које припадају истом предузећу на различитим локацијама (чак и у оквиру најмање административне јединице у земљи чланици) морају се сматрати за две локалне јединице. Међутим, једна јединствена локална јединица се може простирати на више суседних административних области, па је, према конвенцији, поштанска адреса одређујући фактор.

3. Границе или сама јединица одређује се границама локације, што значи, на пример, да ауто-пут који пролази преко те локације не прекида континуитет границе. Ова дефиниција је слична дефиницији из параграфа 101 из Увода у *ISIC Rev. 3* по томе што се односи на локализацију у строгом смислу речи, али се разликује од дефиниције у параграфу 102 по томе што овај строги смисао неће варирати према статистикама које се разматрају. Осим тога, нормално се примењује критеријум који се односи на запослене у јединици.

4. За потребе регионалних рачуна *ESA-REG* (регионална примена *ESA*) користи се иста дефиниција локалне јединице.

Додатна објашњења

У важећој *ISIC Rev. 4* оперативна дефиниција локалне јединице дата је у параграфу 86.

Оперативна правила

(1) Оперативно правило: Идентификација

Да би се идентификовала локална јединица, мора се идентификовати физичка географска локација. Та јединствена физичка локација се у нормалном случају најбоље апроксимира поштанском адресом. Више физичких локација истог предузећа у оквиру истог насеља (општине) или у оквиру истог региона треба да се третирају као више локалних јединица тог предузећа.

(2) Оперативно правило: Физичка географска локација

Физичка локација локалне јединице може бити у оквиру зграде, може кореспондирати једној згради или може обухватати више од једне зграде. У овом последњем случају различите зграде нису посебне локалне јединице уколико су физички близу једна другој и ако имају заједничку поштанску адресу.

(3) Оперативно правило: Локална јединица без поштанске адресе

Локална јединица уопште не мора бити смештена у згради. Ако су испуњени остали критеријуми, потребно је идентификовати локалну јединицу. У таквом случају неће постојати поштанска адреса, међутим, географску идентификацију је могуће представити преко географских координата или неких других мера.

(4) Оперативно правило: Делатности које се обављају изван физичких локација

Одређене економске делатности обављају се изван физичких локација предузећа, на пример, на адреси клијента, на сајмовима, код продаје *door-to-door* итд. Такве локације не треба сматрати локалним јединицама, већ се место са којег се организује одређена активност сматра локалном јединицом. Такве активности третирају се као да се обављају у локалној јединици из које су организоване. Исто важи и за саобраћајне делатности код којих је реална економска услуга транспортовање добара и људи у простору.

(5)²³ Оперативно правило: Делатности које се обављају у приватном стану

Ако се економска делатност обавља у приватном стану предузетника, та адреса је такође адреса локалне јединице предузећа.

(6) Оперативно правило: Локације без радника

Локалне јединице би требало да имају једно или више лица која раде (чак и у непотпуном радном времену). Међутим, у случају сезонских делатности и локације без запослених у одређеном периоду године треба сматрати за локалне јединице. У случајевима свих осталих локација – просторија и инсталација – у којима нико не ради а јединица није еквивалентна предузећу, њих не треба третирати као посебне локалне јединице, него их треба инкорпорирати у оне локалне јединице из којих се организује и контролише њихов рад.

(7) Оперативно правило: Делатности локалних јединица

У локалној јединици могуће је обављати више од једне делатности предузећа. Локална јединица може обављати само помоћне делатности.

(8) Оперативно правило: Локалне јединице предузећа

Свако предузеће има барем једну локалну јединицу, и то локацију на којој је регистрована правна јединица (нпр. у регистру компаније). У случају да је регистрована пословна адреса на посебној локацији која се разликује од локација других локалних јединица предузећа, и даље та локација јесте посебна локална јединица, чак и ако нико у њој не ради.

²³ У овом писму о намерама *BSDG* и *DMES* није прихваћено оперативно правило 5, које је предложила Оперативна група: **Оперативно правило (5) – Подуговарање просторија клијента:** У случају да предузеће ради на основу подуговарања у просторијама клијента на дугорочној основи (више од годину дана) или за стално, сматраће се да подуговарач има своју локалну јединицу у просторијама принципала.

Локална јединица врсте делатности (*LKAU*)

Дефиниција – Уредба 696/93

Локална јединица врсте делатности јесте део *KAU* који кореспондира локалној јединици.

Објашњења

1. Свака *KAU* мора имати најмање једну *LKAU*; међутим, *KAU* може бити конструисана груписањем делова једне или више локалних јединица. С друге стране, у одређеним околностима локална јединица се може састојати само из помоћних делатности. У том случају, могуће је додатно класификовање локалне јединице. Осим тога, свако предузеће треба да има најмање једну *LKAU*.

2. *LKAU* кореспондира оперативној дефиницији погона (*establishment*) како је дато у параграфу 106 увода у *ISIC Rev. 3*.

Додатно објашњење

У важећој *ISIC Rev. 4* оперативна дефиниција локалне *KAU* дата је у параграфу 87.

Оперативна правила

(1) Оперативно правило: Случајеви у којима се може разграничити *LKAU*

У случају када на једној локацији доминира једна делатност, која не спада у претежну делатност било које *KAU* предузећа, а та делатност на нивоу предузећа чини мање од прага за формирање *KAU*, могуће је разграничити додатну *KAU* тако да се формира коректна *LKAU*.

(2) Оперативно правило: Неколико локалних јединица у истом региону *NUTS*

Не тражи се да *LKAU* буду стриктан део *KAU* који кореспондира једној локалној јединици. Такође је прихватљиво када *LKAU* обухвата збир свих респективних делатности које се обављају на најнижем нивоу *NUTS* за које се тражи *LKAU*.

(3) Оперативно правило: Помоћне делатности

У случају да локална јединица обавља само помоћне делатности, та јединица се третира као *LKAU* и класификује према делатности *KAU* (за националне статистике), као и као помоћна делатност (за регионалне статистике).

Помоћне делатности

Дефиниција – Уредба 696/93

1. Делатност се може сматрати помоћном уколико задовољава следеће услове:

- (а) служи само јединици којој припада: другим речима добра и услуге које производи не смеју се продавати на тржишту;
- (б) упоредива делатност сличног обима обавља се у сличним производним јединицама;
- (в) њен производ су услуге, у изузетним случајевима, нетрајна добра, које не чине део крајњег производа јединице (на пример, мали алати [*small implements*] или подизање скела);
- (г) она доприноси само текућим трошковима јединице, тј. не генерише бруто инвестиције у основна средства.

2. Дистинкција између помоћне, претежне и секундарне делатности може се илустровати преко неколико примера, како следи:

- производња малих алата за употребу у јединици јесте помоћна делатност (у складу са свим критеријумима),
- транспорт за сопствене потребе је нормално помоћна делатност (у складу са свим критеријумима),
- продаја сопствених производа је помоћна делатност зато што, према општем правилу, није могуће производити без продаје. Међутим, уколико је могуће идентификовати малопродајну тачку у оквиру производног предузећа (директна продаја крајњим корисницима), која може бити, на пример, локална јединица, та продајна тачка се – изузетно и за потребе одређених анализа – може сматрати јединицом врсте делатности. Таква јединица посматрања биће предмет двоструког класификовања, тј. преко (претежне или секундарне) делатности коју обавља у предузећу и преко сопствене делатности (трговина на мало).

3. Тако да, према општем правилу, процес производње обично није изводљив без подршке помоћних делатности, па те помоћне делатности не треба издвајати да би се формирали засебни ентитети, чак и у случају када их обавља посебна правна јединица или ако се обавља на посебној локацији, а чак и ако води засебне рачуне. Осим тога, помоћна делатност се не узима у обзир када се разврставају делатности ентитета у којем се обављају помоћне делатности. Најбољи пример ентитета који обавља помоћне делатности јесте централно административно одељење регистрованог седишта.

4. Имајући у виду дефиницију из тачке 1, следеће делатности се не сматрају помоћним:

- (а) производња добара или обављен рад који чини део инвестиција у основна средства – посебно, грађевински радови за сопствени рачун. Ово је у складу са методом употребљеним у *NACE Rev. 1*, где су јединице које обављају грађевинске радове за сопствени рачун класификоване у делатност грађевинарства уколико су подаци на располагању;
- (б) производња, чији се значајан део продаје комерцијално, чак и ако се много тога користи као потрошња повезана са претежном или секундарним делатностима;
- (в) производња добара која накнадно постају интегрални део аутопута претежне или секундарних делатности – нпр. производња кутија, контејнера итд. у делу предузећа за употребу код паковања производа;
- (г) производња енергије (интегрисана електрична централа или интегрисана коксара), чак и ако се у целини потроши у оквиру претежне или секундарних делатности надређене јединице.

5. У случају да се помоћне делатности обављају за потребе само једног ентитета, те делатности и ресурси које оне користе биће конститутивни део делатности и ресурса те јединице. Међутим, уколико се делатности статистичке јединице и одговарајуће помоћне делатности не обављају у истом географском подручју (дефинисаном преко зона које су разграничене за потребе статистичких истраживања), може бити пожељно посебно прикупљати додатне информације о тим јединицама за потребе категоризације података које је потребно разврстати према географским подручјима, чак и ако јединице обављају само помоћне делатности.

6. У случају да се помоћне делатности у основи обављају у корист две или више јединица врсте делатности, трошкове тих делатности треба расподелити на све јединице врсте делатности којима оне дају подршку. У случају да су расположиви подаци о пропорцији трошкова који се могу доделити свакој од тих посебних делатности, тада трошкове помоћних делатности треба на исти начин расподелити. Међутим, ако те информације нису на располагању, трошкове помоћних делатности треба расподелити на претежну и секундарне делатности пропорционално вредности аутпута минус међуфазни трошкови, искључујући трошкове самих помоћних делатности. У случају да се метод покаже тешко применљивим, трошкове помоћних делатности треба једноставно поделити пропорционално вредности аутпута.

7. Ако су помоћне делатности организоване на начин да служе потребама два или више ентитета неког предузећа са више јединица, оне могу конституисати групу помоћних делатности на посебној локацији. У том случају, на исти начин на који би било пожељно да се одређене делатности обухвате у целини чак и ако се обављају независно или од ентитета који су ангажовани искључиво у обављању помоћних делатности (као што су компјутерске услуге), било би корисно омогућити додатно класификовање. За ове сврхе ти ентитети помоћних делатности могли би бити разврстани према делатности коју стварно обављају, као и према делатности јединице којој припадају.

8. Могуће је да нека делатност почне као помоћна али да накнадно почне да пружа услуге на продају другим ентитетима. Делатност ове врсте може се развити до тачке када престаје да буде помоћна делатност па према томе треба да буде сматрана за једну од комерцијалних (претежна или секундарне) делатности ентитета. Једини начин да се одлучи да ли одређену делатност треба сматрати за помоћну или комерцијалну (претежну или секундарну) јесте да се оцени улога коју она има у предузећу као целини.

Додатно објашњење:

Тачка 4 од а) до њ) дефиниције помоћних делатности Уредбе 696/93 у складу је са методом који је употребљен у *NACE Rev. 2* (параграф 53).

Оперативна правила

(1) Оперативно правило: Примери могућих помоћних делатности²⁴

1. Дистрибуција и снабдевање (логистика)

- Продаја сопствених производа
- Услуге теретног саобраћаја
- Манипулација бродским теретом
- Услуге чувања и складиштења
- Услуге агенција за теретни саобраћај и друге услуге теретног саобраћаја
- Поштанске и курирске услуге

2. Маркетиншке, продајне и постпродајне услуге укључујући позивне центре и хелп деск (*help desks*)

- Услуге консалтинга управљања маркетингом
- Услуге рекламирања и обезбеђивање простора и времена за рекламирање
- Услуге истраживања тржишта и истраживања јавног мњења
- Рекламирање и сродне фотографске услуге
- Услуге телефонских позивних центара
- Услуге помоћи организовања трговинских сајмова

²⁴ Упоредити: *Global Value Chains and Economic Globalization Project Report (GVC-EGP)*, page 26, Table 2; http://www.cros-portal.eu/sites/default/files/item3Sturgeon_GVC-EGPReportv.10-012-12.pdf.

3. Услуге информационо комуникационе технологије (ИКТ)

Услуге консалтинга и подршке за информациону технологију (ИТ)
Услуге хостинга и обезбеђивања ИТ инфраструктуре
Услуге ИТ инфраструктуре и управљања мрежама
Телефонске и остале телекомуникационе услуге
Услуге интернет телекомуникација

4. Административне и управљачке функције

Правне и рачуноводствене услуге
Услуге менаџмент консалтинга и менаџмента
Услуге бизнис консалтинга
Остале менаџмент услуге, осим услуга управљања грађевинским пројектима
Комбиноване канцеларијске административне услуге
Услуге специјализоване канцеларијске подршке

Прилог

Јединице у статистичком систему у домену пословних статистика

Јединице које се користе у статистичком систему, па и у домену пословних статистика, могу се разликовати по више критеријума.

Основна подела јединица које се користе у статистичком систему је на **јединице посматрања** или статистичке јединице *stricto sensu*, и на остале јединице, односно јединице које се, поред статистичких, користе у статистичком систему и које се могу назвати **помоћним јединицама**. Њихова егзистенција директно је везана за статистичке јединице, или служе за разграничење статистичких јединица.

I. Статистичка јединица (јединица посматрања) јесте ентитет за који се траже подаци и који служи као основа за мерење различитих појава и за који се подаци прикупљају или изводе. Статистичка јединица је основни елемент у процесу компилације или табелирања статистичких података.

Уредбом Савета Европских заједница (696/93) дефинисане су следеће статистичке јединице у домену пословних и економских статистика:

9. Предузеће,
10. Институционална јединица,
11. Група предузећа,
12. Јединица врсте делатности (*KAU*),
13. Јединица хомогене производње (*UHP*),
14. Локална јединица,
15. Локална јединица врсте делатности (*LKAU*),
16. Локална јединица хомогене производње (*LUHP*).

Наведене јединице одређују се на основу три главна критеријума:

1. Правни, рачуноводствени или организациони критеријум,
2. Географски критеријум, и
3. Критеријум делатности.

Осим јединице хомогене производње и локалне јединице хомогене производње, које су аналитичке јединице, све остале су стандардне јединице посматрања.

II. Помоћне јединице помажу да се прикупе информације о јединицама посматрања и у њих се убраја низ различитих јединица које егзистирају изван статистичког система или су његов саставни део (помоћне јединице).

У прву врсту спадају тзв. административне и правне јединице. Административне јединице су ентитети које одговарајућа тела државе воде у својим базама података спроводећи законом дефинисане политике. На пример, то су обвезници пореза на додату вредност, обвезници обавезног социјалног осигурања и сл.

Правне јединице се састоје из *правних лица*, тј. пословних ентитета чије постојање је утврђено законом независно од појединаца или институција које их могу поседовати или бити њихови чланови, или *физичких лица* која обављају делатност за сопствени рачун. Правне јединице нису статистичке јединице, али се користе у спровођењу статистичких истраживања, с једне стране, а с друге, служе као основа за одређивање статистичких јединица.

Извештајне јединице су помоћне јединице, тј. јединице које омогућавају реализацију прикупљања података. То су јединице којима се статистичка институција обраћа са захтевом за достављање података о јединицама посматрања у оквиру одговарајућег статистичког истраживања. Осим тога, извештајна јединица служи и као идентификатор дела упитника. Извештајна јединица је основа за контролисање одговора/неодговора.

Нису ретки случајеви да је извештајна јединица једнака правној јединици и јединици посматрања. Дистинкција је, ипак, неопходна због не малог броја случајева кад се оне разликују, као и због њихове различите улоге у статистичком процесу.

Осим наведених постоје и други начини разликовања помоћних јединица у зависности од њихове специфичне улоге у статистичком процесу. Тако да се јављају као посебне јединице, јединице које достављају податке (*data supplier*) и јединице добављачи (*data provider*). Пример: министарство (*data provider*) доставља податке статистичкој институцији за јединице (*data suppliers*) које региструје.

Контакт јединица представља контакт особу (лице) преко које Републички завод за статистику прикупља информације (поштом, телефоном, имејлом) о јединици посматрања. Ови подаци се воде и ажурирају издвојено у односу на остале јединице (посебно за свако истраживање), нарочито уколико регистровани (званични) подаци не обезбеђују могућност контакта ради прикупљања података неопходних за одржавање регистра и спровођење статистичких истраживања или уколико одржавање посебних контаката захтева величина или диверсификована структура предузећа.

Литература

- 1) Bert Kroese, Hans van Hooff, Bianca Polak and Ad Wileboordse, Study on Statistical Units, Voorburg, 1998.
- 2) COUNCIL REGULATION (EEC) No 696/93 of 15 March 1993 on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community (OJ No L 76, 30. 3. 93).
- 3) Daniel Defays, The Concept of Harmonization, 10th Round Table, 1995.
- 4) Daniel Defays and Photis Nanopoulos, Statistical Units, 7th Round Table, Copenhagen (Denmark), 1992.
- 5) Memobust Handbook on Methodology of Modern Business Statistics, Eurostat, 2014.
- 6) Peter Struijs and Ad Wileboordse, Terminology, Definitions and Use of Statistical Units, 7th Round Table, Copenhagen (Denmark), 1992.
- 7) R.B. Lok, P. Struijs and A.J. Willeboords: A model-based approach to the definition and construction of statistical units, CLAMOUR project, Statistics Netherlands,

Методологије и стандарди: **Стандардизација статистичких јединица**

Рукопис припремили: Предраг Јовановић, Миодраг Церовина, Синиша Цимбаљевић и Срђан Стефановић

РЕДАКЦИЈА

Руководилац: Зоран Јанчић

Чланови: Снежана Лакчевић, Сунчица Шестић, Олга Меловски Трпинац, мр Љиљана Ђорђевић,
Љиљана Секулић и Драган Поповић.

Лектура: Богдана Милошевић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

006+311

МЕТОДОЛОГИЈЕ и стандарди / Републички завод за статистику ;
за издавача Миладин Ковачевић. - 2003, бр. 1- . -
Београд : Републички завод за статистику, 2003-
(Београд : Републички завод за статистику). - 29 cm

Сваки број је тематски.
ISSN 1451-7477 = Методологије и стандарди -
Републички завод за статистику
COBISS.SR-ID 112201996

www.stat.gov.rs

Издаје и штампа:
Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5
Телефон: 011 2412-922 • Телефакс: 011 2411-260
Број страна: 53 • Тираж: 40